

STRATEGICKÉ PARTNERSTVÍ VLÁDNÍHO A NEVLÁDNÍHO SEKTORU V PROBLEMATICE PODPORY TRANSFORMACÍ, DEMOKRACIE A LIDSKÝCH PRÁV VE SVĚTĚ

Olga Smirnova

Luboš Veselý

Zdenka Vágnerová

Jan Lipavský

Jan Marian

LEDEN 2008

Studie byla zpracována pro Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

OBSAH

Obsah.....	3
Úvod.....	6
Resumé.....	9
Resumé.....	11
Poděkování.....	13
Švédský model partnerství vládního a nevládního sektoru v podpoře demokracie a lidských práv	14
1. Úvod	14
2. SIDA	16
2.1 Organizace SIDA.....	17
2.2 Rámcové smlouvy s NGOs.....	19
2.3 Podíl 90/10 %	21
2.4 Kriteria výběru partnerských organizací.....	21
3. Spolupráce mezi NGOs.....	22
4. Názory NGOs na partnerství se státem	24
5. Názory státu na partnerství s NGOs.....	25
6. Výhody švédského modelu partnerství.....	26
7. Slabá místa švédského modelu partnerství	26
Závěry	27
Dánský model partnerství vládního a nevládního sektoru v podpoře demokracie a lidských práv	29
1. Úvod	29
2. Dánská transformační politika	30
2.1 Implementace programů	31
3. Dánska rozvojová a humanitární pomoc	34
3.1 Dánské ministerstvo zahraničí a jeho aktivity v rozvojové a humanitární pomoci	35
4. Druhy financování dánské zahraniční pomoci a základní principy dánskému přístupu	36
4.1 Granty a mini-programy	37
4.2 Rámcové smlouvy.....	38
4.3 Principy rámcové smlouvy a možnosti její implementace	40
4.4 Rámcové smlouvy – 10% kvóta na finanční spoluúčast.....	42

5. Obecné poznatky k dánským neziskovým organizacím	43
5.1 Komunikace ministerstva s neziskovými organizacemi	43
5.2 Organizování neziskových organizací.....	43
Nizozemský model partnerství vládního a nevládního sektoru v podpoře demokracie a lidských práv .	45
1. Úvod	45
2. MATRA.....	46
2.1 Twinning	50
2.3 Národní výbor pro mezinárodní spolupráci a udržitelný rozvoj.....	51
2.4 Netherlands Institute for Multiparty Democracy (NIMD).....	51
3. Odbory Ministerstva zabývající se rozvojem a demokratizační spoluprací	52
3.1 Spolupráce Ministerstva zahraničí a organizací občanské společnosti	53
3.2 Spolufinancování.....	53
4. Výhody nizozemského modelu partnerství.....	55
5. Slabá místa nizozemského modelu partnerství	56
Závěry.....	56
Polský model partnerství vládního a nevládního sektoru v podpoře demokracie a lidských práv	58
1. Geneze transformační pomoci v Polsku	58
2. Skupina Zahraničí.....	61
Závěr.....	62
Slovenský model partnerství vládního a nevládního sektoru v podpoře demokracie a lidských práv	63
1. Systém slovenské oficiální rozvojové pomoci	64
2. Spolupráce mezi neziskovým sektorem a státem v oblasti poskytování mezinárodní rozvojové pomoci.....	65
3. Pozitiva slovenského modelu zahraniční rozvojové pomoci.....	66
4. Slabá místa	67
Závěr.....	67
Český model partnerství partnerství vládního a nevládního sektoru v podpoře demokracie a lidských práv	69
1. Transformační spolupráce České republiky	69
2. Organizace transformační spolupráce České republiky	69
3. Nevládní sektor a transformační spolupráce.....	71
Doporučení pro český model	72

Seznam zkratk.....	75
Použité prameny a literatura.....	77
Osobní rozhovory.....	77
E-mailová korespondence.....	78
Prameny a literatura.....	79
Přílohy.....	86
Příloha I. – Statut Grupy Zaganica.....	86
Příloha II. Členové Grupy Zaganica.....	100
Příloha III. Neziskové organizace implementující programy v rámci sousedského programu Dánského Ministerstva Zahraničí.....	105
Příloha IV. Katalog subjektů občanské společnosti v ČR.....	106
Řešitelský tým.....	107

ÚVOD

Transformační pomoc se jako taková začala výrazněji objevovat počátkem 90. let. Konec studené války a následný rozpad Sovětského svazu (SSSR), a tudíž definitivní ztráta jeho mocenské kontroly nad bývalými satelity, otevřela prostor demokratizačním procesům nejen pro státy střední Evropy, ale rovněž i pro bývalé republiky SSSR. Společným problémem všech nově transformujících se států bylo, že se musely, a v řadě případů stále musí, potýkat paralelně s transformací ekonomickou i společenskou. V této situaci byl, alespoň zpočátku a z pochopitelných důvodů, kladen důraz spíše na přechod k tržnímu hospodářství (v tomto se transformace zemí bývalého východního bloku zásadně lišila od svých předchůdců: Španělska, Řecka, Portugalska nebo Chile). Prostor uvolněný státem však dokázali zaplnit zástupci tří aktérů poskytování asistence při přechodu k demokracii: státy, mezinárodní organizace a nevládní organizace.¹ Vzhledem k lepším výchozím podmínkám lze za případy úspěšné transformační procesy považovat státy Visegradu (Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko), státy Pobaltí (Estonsko, Litva a Lotyšsko) a Slovinsko. Nikoli jen symbolickým potvrzením jejich úspěšnosti byl vstup všech těchto zemí do Evropské unie (EU) v roce 2004. Ačkoli nelze hovořit o tom, že společenská transformace ve zmíněných zemích je zcela uzavřena (v současnosti se jako problém jeví zejména zvýšený nárůst populistických tendencí), jejich členství v EU poskytuje prostředí nezvratnosti tohoto procesu.

Úspěšnost a rovněž relativní rychlost přechodu k demokracii poskytla těmto zemím zkušenost, kterou jejich donoři sami neměli. Státy, které byly před necelými dvaceti lety zdánlivě pevnou součástí bloku totalitních režimů, jsou dnes vyspělými ekonomikami s fungující a relativně stabilní občanskou společností. To jim poskytuje unikátní „know-how“. Země jako Česká republika, Polsko a další již nejsou příjemci zahraniční transformační pomoci, staly se naopak samy poskytovateli této pomoci a podpora demokratické transformace v cílových zemích patří i díky své předchozí zkušenosti mezi priority jejich zahraniční politiky.

¹ Podpora transformačnímu procesu Československu a České republice viz MAREŠ, Petr (et al.): *Zahraniční pomoc v Česku a Československu po listopadu 1989: cíle, formy a výsledky*. Výstup z výzkumného projektu pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2006. Dostupné z WWW: <http://www.amo.cz/cz/vyzkumne_centrum/publikace/index.php?ID=&IDp=272&tema=studie> (12. leden 2008)

Transformační projekty, které podporuje Česká republika, směřují do zemí se dvěma rozdílnými typy režimů. Prvním jsou státy směřující k demokracii. Tyto státy čelí škále problémů, které jsou charakteristické pro transformující se společnosti, včetně dichotomie transformace ekonomické a společenské. Podpora procesu transformace se v tomto případě obvykle neseťká s odporem oficiálních představitelů cílových zemí. V takovém případě jde o příliv finančních prostředků, které tyto státy nemají nebo je nemohou uvolnit na podporu rozvoje prvků občanské společnosti a v neposlední řadě rovněž o transfer „know-how“. Takovými státy jsou Bosna a Hercegovina, Moldavsko, Srbsko, Ukrajina.

Druhou kategorií jsou nedemokratické režimy, ve kterých jsou elementy občanské společnosti potlačovány. Těmito státy jsou Barma, Bělorusko a Kuba. Gruzie s Irákem dnes stojí na pomezí mezi těmito dvěma skupinami. Každá skupina zemí vyžaduje vlastní způsob podpory a v obou případech hrají neziskové organizace významnou roli.

Tvorba občanské společnosti je mimo jiné jedním ze základních pilířů transformační pomoci, protože zdravá občanská společnost je zárukou toho, že se občané dokáží zasazovat o svá práva. Státu se bohatě vyplácí podporovat občanskou společnost, protože pro existenci demokratického státu jsou angažování občané zárukou jeho přetrvání.

Jako nejčastější problémy, které jsou překážkou demokratizace, se uvádějí následující problémy: chudoba, sociální závislost, ekonomická nerovnost, nerovné postavení znevýhodněných skupin (specificky např. žen), nerovný status menšin, nízká úroveň vzdělanosti a tzv. dobré správy věci veřejných (good governance).² Část z těchto problémů může a musí být řešena na státní úrovni, např. pomocí reforem nebo mezistátní bilaterální pomoci (podpora hospodářských projektů, dohoda o kulturní spolupráci apod.). Některé problémy však mohou být řešeny pouze skrze neziskové organizace. Ty totiž dokáží zacílit právě tu část společnosti, na kterou státní moc nedohlédne. Neziskové organizace

² BURNELL: 11

jsou „v terénu pružnější, pronikají lépe do konkrétních místních problémů a snáze navazují terénní kontakty“.³

V této studii předkládáme řadu rozdílných modelů vztahu mezi státem a neziskovými organizacemi. Na případových studiích z Dánska, Holandska, Polska, Slovenska a Švédska ukazujeme, jakým způsobem přistupuje stát k neziskovým organizacím realizujícím zahraniční transformační pomoc. Každý model má své charakteristické prvky, liší se jak způsob komunikace mezi oběma partnery, tak i jejich vzájemné postavení a způsob distribuce finančních prostředků. Společnou vlastností jednotlivých modelů je stát, který si u neziskových organizací „objednává“ úzce specializované služby, (v našem případě transformační pomoc), skrze granty, nebo jiné dlouhodobé smlouvy.

Cílem této studie je přispět k pochopení vztahu mezi státem a neziskovými organizacemi. Jak je vidět na rozdílných případových studiích, stát má mnoho způsobů, jak může komunikovat s neziskovými organizacemi, směřovat jejich činnost a zároveň vnímat jejich podněty. Stejně tak způsob, kterým jednotlivé státy podporují občanskou společnost v cílových zemích, je poměrně rozmanitý a inspirativní.

³ MAREŠ, P. (et al.): kapitola 11.2.

RESUMÉ

The goal of this research is to recommend the model of partnership between the governmental and NGO sectors in supporting transformation, democracy and human rights in the world optimal for the Czech Republic. This goal was to be reached through the analysis of the several foreign models of such partnership as well as through the critical view on the existing Czech relations between the relevant two sectors.

During the research period the members of the research team made five study trips to the target states whose practices of supporting transformation and democracy around the world were seen as effective and recommendable. The states in focus were Sweden, Denmark, the Netherlands as well as our immediate neighbours Poland and Slovak Republic. Each of the study trips implied 5 to 7 in-depth interviews with representatives of local NGOs, research institutions and state administration officials to learn about the issues related to the settlement of relations between the state (donor) and non-profit organizations conducting international projects.

Based on the summary of the foreign experience the list of specific recommendations was made on how to organize the cooperation between the Czech Ministry of Foreign Affairs and the civil society organizations in the most productive for both sides way. Among them where, for example, the recommendations to establish the platform of the NGOs realizing the democratization and human rights projects, establish in the Ministry the council of NGOs working abroad or recommendation not to adopt the practice of the framework agreements with NGOs.

The preliminary conclusions and recommendations were presented on the seminar where all the Czech civil society organizations working in the field of supporting democracy and human rights in the world were invited. The seminar took part on January 22, 2008. Based on the discussion following the presentation of the Czech and foreign models, the final recommendations for the Ministry of Foreign Affairs were made.

As a supplement the catalogue of the relevant subjects of the Czech civil society was composed including apart from the classical non-governmental organizations also academic institutions, professional chambers and trade unions. The present form of the catalogue is made based on the open sources and information submitted by the civil society organisations themselves. AMO is ready for the further work on the catalogue.

RESUMÉ

Cílem tohoto výzkumu je doporučit pro Českou republiku optimální model partnerství mezi státem a nevládním sektorem v oblasti podpory demokratické transformace a lidských práv. Tento cíl byl dosažen pomocí analýzy fungování tohoto modelu ve vybraných zemích a kritickému pohledu na stávající vztah mezi státem a neziskovým sektorem v ČR.

Členové řešitelského týmu uskutečnili pět studijních cest do cílových zemí, jejichž praxe v podpoře transformace a demokracie ve světě je považována za efektivní a doporučeníhodná. Těmito státy jsou: Švédsko, Dánsko, Nizozemí, Polsko a Slovensko. Během každé studijní cesty bylo vykonáno 5 až 7 podrobných rozhovorů se zástupci neziskového sektoru, výzkumných institucí a představiteli státních institucí za účelem zjištění klíčových prvků vztahů mezi státem (donorem) a neziskovými organizacemi, které realizují mezinárodní projekty.

Seznam doporučení pro co nejefektivnější oboustrannou spolupráci mezi Ministerstvem zahraničních věcí ČR a nevládními organizacemi byl vytvořen na základě zkušeností ze zahraničí. Mezi navrhovaná opatření patří například zřízení platformy organizací nevládního sektoru činných v oblasti demokratizace a lidských práv či ustanovení rady nestátních neziskových organizací při MZV ČR. Na druhé straně se nedoporučují převzít praxi rámcových smluv mezi státem a nevládním sektorem.

Předběžné závěry a doporučení byly prezentovány na semináři, kterého se zúčastnili zástupci českých nevládních organizací činných v oblasti podpory demokracie a lidských práv. Seminář se konal 22. ledna 2008 v prostorách Asociace pro mezinárodní otázky. Závěry ze semináře a následné diskuze byly vzaty v úvahu při formulaci finální podoby doporučení.

Doplňkem studie je katalog relevantních subjektů občanské společnosti v ČR, který kromě nevládních organizací zahrnuje i akademické instituce, profesní sdružení a odbory. Katalog byl vytvořen na základě

informací z otevřených zdrojů a informací dodaných samotnými subjekty. Katalog bude v budoucnu průběžně doplňovan.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme všem, kteří pomohli při tomto výzkumu radou, informací či poskytnutím dokumentů. Kromě osob uvedených v seznamu literatury a pramenů jde o Jana Káru (Velvyslanec ČR ve Stockholmu), Jiří Charvátu (Velvyslanectví ČR ve Stockholmu), Evu Pinkovu (Velvyslanectví ČR ve Stockholmu), Petra Mareše (Velvyslanec ČR v Haagu) a Ivanu Klímovu (Velvyslanectví ČR v Haagu).

Za jakékoli chyby či nepřesnosti nesou odpovědnost autoři.

ŠVÉDSKÝ MODEL PARTNERSTVÍ VLÁDNÍHO A NEVLÁDNÍHO SEKTORU V PODPOŘE DEMOKRACIE A LIDSKÝCH PRÁV

1. ÚVOD

Švédsko je jedním z vedoucích evropských donorů v mezinárodní rozvojové spolupráci⁴ a za hlavní cíl své rozvojové politiky pokládá boj proti chudobě. Donedávna bylo Švédsko zapojeno do bilaterální spolupráce se 125 státy. Nicméně nedávno byla rozpracována koncepce cílené bilaterální rozvojové spolupráce s cílem zvýšit kvalitu a efektivitu mezinárodní pomoci poskytované Švédskem v menším počtu zemí ale s zameřením na několik prioritních oblastí. Analýzou potenciálu úspěšné rozvojové spolupráce ve státech, kam plyne švédská podpora, a evaluací potřeb individuálních partnerských států bylo vytipováno několik prioritních oblastí při formování zahraniční rozvojové politiky. Pro rok 2008 jsou to oblasti následující:

- Demokratizace a podpora lidských práv
- Přírodní prostředí a klimata
- Rovnost pohlaví a role žen v rozvoji⁵

Mezi zmíněné prioritní oblasti patří „větší zaměření na prosazování demokracie ve státech jihovýchodní Evropy a bývalého Sovětského svazu“, a také „větší zaměření na demokracii a lidská práva...demokratický sociální rozvoj v některých státech s vážným demokratickým deficitem.“⁶

⁴ Švédsko je největším donorem několika mezinárodních organizací a v hodně případech je největším jednečným donorem. Viz The new development cooperation policy, Budget Bill 2008, Ministry for Foreign Affairs, Sweden. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/09/23/99/9b36aee7.pdf>> (29. ledna 2008)

⁵ The new development cooperation policy, Budget Bill 2008, Ministry for Foreign Affairs, Sweden. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/09/23/99/9b36aee7.pdf>> (29. ledna 2008)

⁶ The new development policy, Ministry of Foreign Affairs, Sweden. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/sb/d/9382/a/86595>> (21. ledna 2008)

V řadě zemí, kde běžná bilaterální kooperace není možná nebo žádoucí, podpora demokracie a lidských práv bude poskytována v alternativní formě: prostřednictvím pomoci organizacím občanské společnosti a občanským iniciativám, které mají za cíl demokratickou transformaci země.

Následující text bude v souladu se zadáním věnován pouze rozvojové pomoci, jejímž cílem je budování demokratických institucí a podpoře lidských práv ve světě.

Nutno říci, že Švédsko považuje prosazování lidských práv a demokratických hodnot za jeden z nejdůležitějších nástrojů v boji proti chudobě. Proto často v rozhovorech s vybranými představiteli švédského vládního a nevládního sektoru ohledně otázek jejich vzájemného partnerství v problematice podpory transformace, demokracie a lidských práv ve světě často nedocházelo z jejich strany k rozlišování mezi transformačními a rozvojovými projekty.

Historicky přirozeným a důležitým partnerem švédské vlády v otázkách zahraniční rozvojové spolupráce jsou právě nevládní organizace. Švédský model partnerství, který bude detailněji popsán níže, má svoje kořeny v 50. – 60. letech, v době sociálně-demokratické vlády, kdy pod tlakem organizací občanské společnosti a také církví a odborů, byly rozpracovány oficiální státní rozvojové programy. Tyto programy rozvojové pomoci byly založeny na švédském přesvědčení, že musejí podporovat osvobozené koloniální státy Afriky. Od začátku působily v zemích Afriky švédské organizace, kterých teď pracují stovky v celém světě. Názory těchto organizací byla silně ovlivňována švédská státní rozvojová politika.

Výsledkem byl návrh na vznik národní instituce mezinárodní rozvojové spolupráce, která se v roce v 1965 přetvořila ve Švédskou agenturu mezinárodní rozvojové spolupráce – Swedish Agency for International Development Cooperation (SIDA). Tak byl institucionalizován neformální a od počátku blízký dialog vlády a švédských NGOs.

Kolem dvou třetin švédského rozpočtu na mezinárodní rozvojovou spolupráci jde přes SIDA, jedna třetina jde přes různé mezinárodní instituce, jako jsou fondy a programy OSN, ale také přes takzvané

rozvojové banky⁷. Švédský rozvojový rozpočet činí 1 % hrubého domácího produktu, na rok 2008 se jedná o 32 038 milionů SEK⁸.

Před tím, než budeme pokračovat popisem Švédské státní rozvojové agentury a její podpory projektů v oblasti transformace, demokratizace a lidských práv, považujeme za důležité se zmínit o tom, že ve Švédsku jsou tradičně co do počtu personálu velice malé vládní úřady (ministerstva), na něž jsou navázány velké agentury, které implementují jejich politické programy.

2. SIDA

Státní rozvojovou agenturou, spadající do kompetence Ministerstva zahraničí, je už výše zmiňovaná SIDA. Jejím zaměřením je spolupráce se zeměmi Afriky, střední a jižní Ameriky, Asie, středního Východu, střední a východní Evropy. Motto SIDA říká: Svět bez chudoby a útisku bude lepším pro každého⁹.

Charakteristickým rysem švédského státu je nezávislost agentur zakotvená v ústavě – všechny vládní agentury musejí být nepolitické a samostatně implementovat vládní politiku. Takovou delegací zodpovědnosti na státní agentury se Švédsko liší od kontinentálních států, kde ministerstva mají více kontroly nad implementací svých politických programů. Tím pádem SIDA není součástí ministerstva, je ale ministerstvem vedená.

⁷ International Development Cooperation. Sweden primarily works through the agency Sida. About two-thirds of the development assistance budget is channeled via this agency. 20. ledna 2008 <http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?id=19&module_instance=2&action=pod_show&navid=19>

⁸ The new development cooperation policy, Budget Bill 2008, Ministry for Foreign Affairs, Sweden. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/09/23/99/9b36aee7.pdf>> (29. ledna 2008)

⁹ Swedish International Development Cooperation Agency. 18. prosince 2007 <www.sida.se>

SIDA nemá žádné politicky jmenované představitele, a tudíž nová vláda neprovádí jakékoli rotace zaměstnanců agentury; i generální ředitel zůstává ve své pozici. Všichni pracovníci rozvojové agentury jsou státními zaměstnanci.

Generálnímu řediteli SIDA je ministerstvem na dobu 5 let dána moc rozhodovat o záležitostech SIDA a jeho rozhodnutí nemůže být zpochybněno – poslední slovo v řešení záležitostí agentury má on, nikoli ministerstvo. Členové rady SIDA jsou jmenováni vládou, pocházejí ale z nevládního sektoru.

Úkolem SIDA je implementovat zahraniční rozvojovou politiku Ministerstva zahraničí Švédska. Ministerstvo rozpracovává strategie podpory daného státu a zabezpečuje financování SIDA, stanoví při tom speciální rozpočtové kapitoly na různé směry aktivit, jako je například spolupráce se švédskými organizacemi občanské společnosti. Všechna ostatní důležitá rozhodnutí jsou věcí SIDA, a takzvaný „přístup podle výsledků“ (results-specific approach) znamená, že pro ministerstvo jsou klíčové výsledky práce SIDA. Agentura podle zákona podává vládě roční zprávu o činnosti.

2.1 Organizace SIDA

SIDA má přibližně 900 zaměstnanců, z nichž 190 pracuje v terénu na misích a zahraničních úřadech. SIDA je rozdělena do 16 odborů podle kompetence a zaměření: regionální odbory, sektorové odbory a funkční odbory. Například existuje několik regionálních odborů pro administrování projektů v různých regionech světa: Afrika, Latinská Amerika, Asie a Evropa.

Odbor Demokracie a sociálního rozvoje je jedním ze sektorových odborů a pracuje na jedné straně na otázkách podpory demokracie a lidských práv a na straně druhé se zabývá sociálními rozvojovými projekty, např. v oblasti vzdělávání, zdravotnictví, kultury a médií. Je také rozdělen na oddělení podle témat, každé z nich má na starost určitou oblast rozvojové spolupráce, spadající do kompetence tohoto odboru (sekce kultury a médií, sekce rovnosti pohlaví, apod.).

Odbor pro východní Evropu je zodpovědný za rozvojové projekty ve státech Pobaltí, Balkánu, východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. Je to jediný odbor, který administruje jak „regionální“ projekty, tak i projekty „sektorové“. Tento odbor je dále rozdělen na čtyři oddělení podle regionů: Oddělení států Černého moře, Oddělení jihovýchodní Evropy apod. Cílem švédské rozvojové politiky ve východní Evropě je podpora reformních procesů na cestě od komunistické minulosti ke stabilnímu demokratickému systému, proto jej možné ho považovat za odbor, který podporuje transformační projekty.

Jeden ze sektorových odborů je potenciálně zajímavým pro náš výzkum, protože má na starosti vztahy s vybranými švédskými NGOs, které mají zvláštní status – status partnerů SIDA. Je to Odbor pro vztahy se švédskými neziskovými organizacemi, humanitární pomoc a regulování konfliktů. Aktuálně má na starosti kolem 2 000 projektů. Tento odbor je zodpovědný za implementaci programů humanitární pomoci, rekonstrukce, podpory míru a řešení konfliktů a také podporu občanské společnosti v partnerských státech přes vybrané švédské NGOs a jejich sítě. Do kompetence odboru spolupráce s NGOs spadá také Centrum občanské společnosti ve městě Härmösand, zřízené s cílem poskytovat švédským NGOs a jejich zahraničním partnerům prostor pro společné akce. Cílovou skupinou jsou nestátní organizace podporované SIDA a jejich partneři v transformujících se a rozvojových zemích Jihu a Východu. V centru celoročně probíhají workshopy a kurzy rozvoje kapacit (capacity building), dále konference a semináře, navíc je Centrum aktivně zapojeno do rozpracování metod a koncepcí transformační a rozvojové spolupráce. V Centru funguje knihovna a podle potřeby jsou do Centra zváni profesionální přednášející.

Od vzniku oficiálního rozvojového rozpočtu a následně i SIDA v roce 1966 byly švédské NGOs jejími důležitými partnery. Relativně brzy byla zavedena zvláštní rozpočtová kapitola uvnitř celého rozvojového rozpočtu, určená přímo pro podporu občanské společnosti jiných států přes švédské NGOs. V rozpočtu roku 2007 bylo podle slov Magnusa Lindella - vedoucího Odboru spolupráce s NGOs, humanitární pomoci a řešení konfliktů na financování aktivit 14 švédských NGOs vydáno 1,3 miliardy švédských korun (jedná se o organizace, jež mají partnerskou smlouvu s SIDA). Je to jedna

třetina rozpočtu SIDA, další třetina jde na humanitární pomoc a poslední je určena na klasické bilaterální programy s různými státy.

V sedmdesátých letech se SIDA, jež se v té době zabývala převážně bilaterální a multilaterální spoluprací, rozhodla vytvořit ještě nástroj podpory švédských NGOs pracujících v zahraničí s cílem umožnit jim získání státního financování jejich projektů. V osmdesátých letech SIDA začala uzavírat „partnerské smlouvy“ s řadou vybraných organizací, které podle ní byly profesionální a důvěryhodné.

2.2 Rámcové smlouvy s NGOs

Cílem rámcových smluv s vybranými švédskými NGOs je využití jejich zkušeností z dlouhodobé spolupráce s místními partnery v jiných státech. Oddělení pro spolupráci se švédskými NGOs v rámci výše uvedeného odboru dohlíží na rozvojové a demokratizační aktivity realizované 14 neziskovými organizacemi, které jsou spojené se SIDA touto smlouvou. Přes těchto 14 NGOs a jejich sítě plynou státní peníze na podporu občanské společnosti v rozvojových zemích a současně i na podporu místních partnerů.

Rámcové smlouvy se uzavírají na 4 roky s možností prodloužení na další 4 roky. Podle smlouvy SIDA financuje během třech let hlavní aktivity partnerské organizace a rok čtvrtý je rokem přechodné fáze, v níž financování pokračuje. Během tohoto posledního roku organizace získává i nadále financování, ale nerealizuje projekt a připravuje zprávu o výsledcích tříleté fáze a zároveň zpracovává žádost na další tři roky. Každých 8 let SIDA oceňuje možnosti a kapacity každého svého nevládního partnera, hodnotí, zda se bude schopný dále kvalifikovat pro finanční podporu nebo ne.

Na webových stránkách SIDA funguje databáze, zahrnující veškeré informace o projektech těchto organizací švédské občanské společnosti, jež dostávají finanční podporu SIDA¹⁰. Rámcová smlouva

¹⁰ SIDA NGO Database. 20. prosince 2007. Dostupné z WWW: <<http://www.sida.se/ngodatabase>>

zavazuje 14 partnerských organizací dodávat do databáze čtyřikrát ročně zprávu ve švédštině nebo angličtině o pokračování jejich projektů.

Rámcové organizace jsou nezávislé na SIDA ve svých rozhodnutích o tom kde a s kým budou spolupracovat. Ale musejí se řídit „guidelines“ SIDA během své spolupráce s partnery v jiných státech. Mají své programy a vybírají si státy, ve kterých chtějí pracovat, mezi těmi státy, které jsou na seznamu recipientů švédské rozvojové pomoci.

Partnerské organizace SIDA jsou většinou organizace střešní, jejichž členové můžou čerpat podporu pro sebe z jiných finančních zdrojů SIDA v závislosti na jejich projektech. Proto řada švédských NGOs má více než jeden zdroj financování v rámci SIDA.

SIDA garantuje kvalitu práce partnerských NGOs a také zajišťuje podmínky pro vzdělávání v otázkách rozvojové spolupráce. Kromě role donora má SIDA vůči partnerským organizacím roli analytika a partnera v dialogu.¹¹

Následujících 14 organizací má v současnosti dlouhodobou rámcovou smlouvu se SIDA:

- Swedish NGO Center for Development Cooperation (Forum Syd)
- The Olof Palme International Center
- Council of International Trade Union Cooperation
- The Swedish Pentecostal Mission Relief and Development Cooperation Agency (PMU Interlife)
- Swedish Organization of Handicapped International Aid Foundation (SHIA)
- Swedish Mission Council

¹¹ SIDA. Guidelines for Grants from the Appropriation for Non-Governmental Organizations. 16. prosince 2007. Dostupné z WWW: <www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=118&a=30610&searchWords=anvisningar&language=en_US> (29. leden 2008)

- Africa Groups of Sweden
- Diakonia
- Swedish Cooperative Centre
- Plan Sverige
- Swedish Society for Nature Conservation
- Church of Sweden
- Swedish Save the Children Federation
- Training for Development Assistance (UBV)

2.3 Podíl 90/10 %

Finanční podpora výše uvedených organizací má podobu takzvaného podílu 90/10, což znamená, že dostávají na dobu smlouvy 90 % státní podpory a 10 % musejí sehnat samy z jiných zdrojů švédského původu. Schopnost organizace samofinancovat z 10 % svoji činnost je vnímána jako schopnost mobilizovat švédskou veřejnost k podpoře priorit organizace a mezinárodních rozvojových programů.

Tento podíl je dán vládním nařízením, které bylo přijato před 2–3 lety. Nahradilo tak původní podíl 80/20.

2.4 Kritéria výběru partnerských organizací

Všechny vztahy švédských partnerských NGOs se SIDA jsou shrnuty v Pokynech upravujících dotace pro NGOs zabývající se rozvojovou spoluprací, které vycházejí v tištěné a i elektronické podobě. Publikována jsou i kritéria výběru partnerských organizací.

Pro získání statusu partnerské organizace SIDA musí být splněna celá řada striktních kritérií.

- Legitimita. Organizace musí mít demokratickou strukturu, být otevřenou a pracovat na základě demokratických hodnot.
- Kompetence v otázkách rozvojové spolupráce.
- Umění se učit díky svým aktivitám a zájem o rozvoj metod rozvojové spolupráce.
- Schopnosti a zkušenosti z efektivní komunikace ze svými členy a zahraničními partnery.
- Schopnosti a zkušenosti z efektivní podpory dialogu, debat a názorů ohledně rozvojové spolupráce mezi švédskými občany.
- Schopnosti a zkušenosti z efektivní mobilizace občanské podpory a prostředků pro svou činnost.
- Okruh a rozsah aktivit.
- Spolehlivost systému pro vedení a kontrolu jejich aktivit.
- Zkušeností z předchozí spolupráce se SIDA nebo jinými partnery.¹²

3. SPOLUPRÁCE MEZI NGOs

Prosazování lidských práv a demokratických hodnot ve světě je jednou z priorit švédské zahraniční rozvojové politiky a každá švédská NGO pracující v zahraničí se tomuto tématu tak či onak věnuje. Navíc každý rozvojový projekt je považován zároveň za demokratizační, neboť se tak či onak zabývá rozvojem občanské společnosti ve vybrané zemi a za konečný cíl pokládá nastolení demokratického

¹² SIDA. Criteria for the Selection of Frame Organizations. 18. prosince 2007. Dostupné z WWW: www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=118&a=3424&language=en_US&searchWords=criteria (20. ledna 2008)

systému. S tímto názorem jsme se často setkávali během rozhovoru s představiteli SIDA i některých švédských NGOs.

Obrovský počet švédských organizací pracujících v zahraničí na různých projektech a existence takového zdroje státních peněz, jakým je SIDA s její strukturou, znamená, že organizace mohou podle svých témat být finančně podporovány jak z jednoho konkrétního oddělení SIDA, tak i z několika oddělení současně. Nicméně, pro malou organizaci je vhodnější být zároveň členem zastřešující organizace, která už je partnerem SIDA nebo má v budoucnu šanci takovou smlouvu uzavřít.

Kromě žádostí o finanční podporu zahraničních projektů mohou švédské NGOs žádat o grant na informační, propagační a komunikační aktivity ve Švédsku, spojené s globálními rozvojovými tématy. Navíc SIDA dává svým nevládním partnerům zadání pracovat, a to i ve spolupráci s jinými švédskými občanskými organizacemi, na zvýšení zájmu a zapojení švédských občanů do mezinárodních rozvojových projektů.

Největšími zastřešujícími NGOs, které mají kromě rozvojových i transformační projekty, jsou Forum Syd, Diakonia, Swedish Kooperative Center, Palmecenter a další. Tyto organizace se pravidelně setkávají s Ministerstvem zahraničí nebo SIDA k diskusím nad novými policy papers na téma pomoci demokracii, z nichž pak můžou vzniknout státní grantové programy.

Forum Syd je švédskou platformou rozvojových a transformačních nevládních organizací, které pracují v zahraničí. Má rámcovou smlouvu se SIDA a dostává od ní financování, které se pak formou grantů rozděluje dál mezi švédské organizace, jež realizují projekty v zahraničí. Velká část švédských organizací se zahraničními projekty jsou členy Forum Syd. Jelikož Forum současně poskytuje peníze i

je i zastřešující organizací, mezi velkou část jeho aktivit patří „capacity building“, informační semináře, koordinace výměny zkušeností, publikační činnost a organizace pravidelných setkání členů¹³.

Komunikace mezi členy se uskutečňuje přes webové stránky, kromě toho se rozesílají měsíční elektronické souhrny událostí. Forum provozuje katalog organizací pracujících v zahraničí, veřejně přístupný telefonní seznam, databázi na webových stránkách a širší interní databázi. Organizace v budoucnu plánuje těsnější spolupráci s univerzitou v Uppsale v oblasti podpory demokracie a lidských práv ve světě, s cílem zlepšit komunikaci mezi SIDA, NGOs a experty.

4. Názory NGOs na partnerství se státem

Nutno říci, že už od šedesátých let minulého století byly švédské organizace občanské společnosti velice aktivní v mezinárodní rozvojové spolupráci a už tehdy šířily ve světě demokratické hodnoty. Byly to právě ony, kdo navrhl státu přijetí vládních rozvojových a transformačních programů a pak i založení národní rozvojové agentury. Od té chvíle jsou švédské organizace občanské společnosti aktivními a nenahraditelnými partnery vlády v otázkách mezinárodní spolupráce a podpory demokracie ve světě. „Děláme státní byrokratickou práci na jedné straně, a na straně druhé podporujeme a informujeme ty organizace, které jsou členy Forum Syd a pracují v různých zemích“ – stručně popisuje spolupráci se státním sektorem Marie Persson - vedoucí Oddělení perspektiv rozvoje Fora Syd. Všichni představitelé nestátního sektoru, s nimiž jsme mluvili ve Stockholmu, sdílejí názor, že stát v nich vidí důležitý zdroj informací, jsou pro stát strategickými aktéry, kteří hrají ve spolupráci s vládou roli expertů v otázkách rozvojové spolupráce a boji za dodržování lidských práv ve světě.

Jeden aspekt partnerství nevládních organizací se státem je znepokojujícím a pravidelně diskutovaným tématem uvnitř velkých NGOs. Je to problém příliš velké finanční závislosti na SIDA s jejím podílem financování 90/10.

¹³ Více viz Forum Syd <www.forumsyd.org>

5. NÁZORY STÁTU NA PARTNERSTVÍ S NGOS

Cíl státu ve spolupráci se švédskými NGO v otázkách demokratizace a lidských práv byl trefně zformulován vedoucím Oddělení rozvojové politiky Ministerstva zahraničí Švédska: „podporovat švédské organizace občanské společnosti tak, aby tyto organizace co nejefektivnějším způsobem podporovaly rozvoj občanské společnosti v rozvojových a transformujících se zemích pomocí spolupráce se svými partnery v těchto zemích“. Respondent se též domnívá, že v porovnání s jinými státy se v podpoře demokracie v zahraničí posunulo Švédsko o krok dál. A to tím, že smluvně zaměstnávají/kontrahují NGOs k částečnému vykonávání práce státu, konkrétně ke zkoumání a hodnocení většiny rozvojových projektů. Není to jenom z byrokratických důvodů, ale i proto, že zástupci nevládních organizací jsou většími experty v otázkách týkajících se lokalit kde pracují a témat, jimiž se zabývají, než úředníci Ministerstva. Podle zástupce Ministerstva zahraničí je takový systém spolupráce logický a přináší velké výhody.

Několikrát bylo také zmíněno, že švédská cesta spolupráce státního a nevládního sektoru funguje jenom za předpokladu velké důvěry v partnera. Velkou roli v tomto hraje SIDA, která formuluje názor na to, nakolik důvěryhodné jsou ty nebo jiné organizace.

Existuje ale i jiný názor na efektivitu, nebo spíš nedostatečnou efektivitu švédského modelu. Podle slov generálního ředitele International IDEA (Institute for Democratic Electoral Assistance) ve Švédsku je spolupráce mezi vládním a nevládním sektorem v otázkách jakékoliv mezinárodní rozvojové spolupráce příliš zatížena formálností a v současné době rychlých změn není dostatečně akceschopná. Na mezinárodní aréně není podle tohoto názoru důležité, nakolik blízko nebo formálně spolupracuje vláda a NGOs v donorské zemi, důležitá je rychlost a efektivita jejich rozvojových a transformačních programů.

6. VÝHODY ŠVÉDSKÉHO MODELU PARTNERSTVÍ

I přes výše zmíněné je švédská mezinárodní rozvojová spolupráce obecně považována za velmi kvalitní. Existence na vládě nezávislé rozvojové agentury SIDA a systému rámcových smluv s NGOs za prvé usnadňuje spolupráci z byrokratického hlediska a šetří prostředky. Za druhé vláda deleguje zodpovědnost za implementaci rozvojových programů na SIDA a agentura pak deleguje zodpovědnost za monitorování a follow-up na své partnerské organizace z občanského sektoru. Kultivuje se tím aktivní zapojení NGOs do spolupráce na různých rozvojových programech a posiluje se doma i v zahraničí důvěra v nevládní organizace jako expertů na určitou oblast činnosti občanské společnosti.

7. SLABÁ MÍSTA ŠVÉDSKÉHO MODELU PARTNERSTVÍ

Největší nevýhody švédského systému partnerství mezi státem a NGO v poskytování rozvojové i transformační pomoci méně vyspělým zemím se dají shrnout do několika následujících bodů:

Názory NGOs na problémy:

1. Relativně velká závislost na státu zužuje možností jednání NGOs, tyto organizace nemůžou navrhnout něco, co bude v rozporu se státní zahraniční politikou v některých zemích, která podle jejich názoru není spravedlivá. Jelikož využívají většinou státní peníze, nemůžou například být financováni SIDA a přitom neimplementovat její státní politické rozvojové programy.
2. Finanční závislost těch NGOs, které svého času uzavřely rámcovou smlouvu se SIDA podle pravidla 90/10, na státu je silně spojena se závislostí uvedenou v bodu 1. Zároveň i odrazuje NGO od aktivního hledání jiných zdrojů financování.

Názory pracovníků Ministerstva zahraničí na problémy:

3. Formální a komplikovaný systém, ve kterém se hodně informací o financovaných projektech ztratí před tím než dojde do SIDA, a ještě méně dorazí do Ministerstva zahraničí. Pravdou však je, že i v případě, že by úředníci měli k dispozici veškeré informace, nebudou mít kapacitu je

zpracovat. Nikdo z ministerstva a rovněž i ze SIDA nemá přesné informace o tom, co se opravdu děje na rovině implementace projektů.

4. Agentury jsou příliš nezávislé na ministerstvech, a proto nemůžou flexibilně reagovat na změny ve vládní politice. Navíc každá vládní agentura pracuje jenom s jedním souhrnem témat (např. SIDA – s rozvojovou spoluprací, jiná agentura navázaná na Ministerstvo zahraničí – Švédský institut – s výměnou studentů a expertů mezi Švédskem a jinými zeměmi) v době, kdy všechna témata jsou mezi sebou stále více propojena.
5. Tento systém je stabilní, je zaměřen na dlouhodobé výsledky, je však na dnešní podmínky trochu pomalý.
6. V agenturách pracují státní zaměstnanci, kteří při vykonávání své práce jednají technokraticky a nejsou dostatečně citliví vůči politickým prioritám Ministerstva zahraničí.

ZÁVĚRY

V případě Švédska je těžké mluvit o nějakém modelu partnerství vládního a nevládního sektoru, zvláště v podpoře transformace, demokracie a lidských práv ve světě. Většina projektů, ve kterých nejde o rozvoj infrastruktury, ale o posílení kapacit občanské společnosti, se zároveň považuje za demokratizační a lidskoprávní. Pozoruhodná je ale švédská zkušenost z partnerství státu a organizací občanské společnosti.

Ve Švédsku se od 70. let dvacátého století rozvíjí těsná spolupráce vládního a nestátního sektoru a organizace občanské společnosti jsou státem vnímány jako důležité a nenahraditelní partneři. Implementací velké části rozvojových programů Ministerstva zahraničí se zabývá nezávislá rozvojová agentura SIDA, s níž přímo jednají švédské NGOs, které usilují o státní peníze pro svoje rozvojové, transformační nebo lidskoprávní projekty. V závislosti na partnerské zemi nebo cílech konkrétních projektů posílají švédské NGOs žádosti relevantním odborům SIDA, přičemž odbor transformační spolupráce v SIDA neexistuje (určitou obdobou českého TRANS/LPTP je v SIDA Odbor spolupráce s východní Evropou a střední Asií). Existuje však systém rámcových smluv, které SIDA uzavírá na čtyři roky s určitým počtem NGOs a jiných aktérů švédské občanské společnosti a během tohoto období jim

poskytuje 90 % finanční podpory. Jsou to velké, většinou střešní švédské organizace různého zaměření (Diakonia, Trade Union Cooperation, Swedish Cooperative Center, Save the Children, apod.), které splnily řadu striktních podmínek pro získání statutu „partnera“. Jsou nezávislé na SIDA v oblasti realizace projektů a výběru partnerských zemí. Několikrát ročně probíhají společné diskuze úředníků, pracovníků švédských NGOs a vědců na různá témata rozvojové spolupráce. Švédský systém partnerství vládního a nevládního sektoru stojí na celkové důvěře v partnery.

DÁNSKÝ MODEL PARTNERSTVÍ VLÁDNÍHO A NEVLÁDNÍHO SEKTORU V PODPOŘE DEMOKRACIE A LIDSKÝCH PRÁV

1. ÚVOD

Dánsko jako ekonomicky vyspělá, demokratická a liberální země se zabývá zahraniční pomocí již od konce druhé světové války. Dánsko poskytuje transformační, rozvojovou i humanitární pomoc ve značném rozsahu. Obecná strategie dánské zahraniční pomoci je tvořena parlamentem a vládou. Tato dlouhodobá strategie je rozpracována do konkrétních okruhů a témat. Dánsko se ve svém programovém dokumentu „A changing world“¹⁴ z roku 2003 přihlašuje ke svému podílu na řešení světových problémů a pokládá zde také základy současného transformačního programu. V současné době probíhá práce na revizi této strategie a stát samozřejmě zahrnuje NGOs do veřejné diskuse o této obecné strategii. Mimo jiné je v Dánsku běžné, že zákony jsou v průběhu svého vzniku poskytnuty veřejnosti ke komentářům.¹⁵ Obdobný princip, který v současné době zavádí česká vláda, by měl být uplatňován i u dokumentů zásadnějšího významu, jako je právě transformační strategie.

Ačkoliv je v Dánsku transformační pomoc jednoznačně oddělena od pomoci humanitární a rozvojové, tak má v tomto případě smysl pohovořit o způsobech vztahů mezi státem a NGOs u obou typů pomoci. Zatímco transformační pomoc je bilaterálně směřována do určitých zemí a regionů, přesto jsou její náplní mnohdy projekty, které se svým obsahem blíží spíše rozvojové pomoci, nebo dokonce humanitárním aktivitám. Na druhou stranu veškeré rozvojové projekty mají jako svoji nedílnou součást podporu transformačních procesů. Rozvojové projekty jsou zaměřeny na nejchudší státy světa a tak nelze v tomto smyslu například přímo hovořit o prioritních zemích jako v případě České republiky.

¹⁴ The Royal Danish Ministry of Foreign Affairs. A Changing World, The Government's Vision for New Priorities in Denmark's Foreign Policy, June 2003. Dostupné z WWW: <<http://www.um.dk/Publikationer/UM/English/ACHangingWorld/index.htm>> (12. ledna 2008)

¹⁵ OJALA: 37

I přes mnoho výrazných rozdílů mezi českým a dánským členěním zahraniční pomoci, které jsou dány jak způsobem organizace, tak především množstvím finančních prostředků vynaložených na transformační a rozvojové projekty, je popis a fungování dánského systému z českého pohledu velmi přínosný. Některé jeho charakterové vlastnosti a konkrétní prvky, zvláště pak model dlouhodobé spolupráce, mohou posloužit jako vhodná inspirace pro český systém vztahů mezi státem a NGOs.

Tato část studie, popisující dánský model spolupráce státu a neziskových organizací, se dělí na tři základní části. V první části je popsán a analyzován současný dánský program transformační pomoci pro východní sousedy, se zaměřením na způsob implementace projektů. V druhé části studie je následně do detailu rozveden model tzv. rámcových smluv mezi státem a neziskovými organizacemi, který funguje u rozvojové pomoci, a v závěrečné třetí části jsou popsány další obecné poznatky o fungování neziskových organizací v Dánsku. Konkrétní doporučení pro český systém jsou pak průběžně diskutována v textu, tak aby byla vždy jasně vyjádřena v kontextu daného problému.

2. DÁNSKÁ TRANSFORMAČNÍ POLITIKA

Dánská transformační politika je na Ministerstvu zahraničních věcí v gesci tzv. Odboru Sever (North Group). Tato skupina má na starosti vztahy se všemi evropskými, asijskými státy a severoamerickými státy. Dánská transformační politika je prakticky tvořena tzv. sousedským programem (Neighbourhood Programme – NAB), který zahrnuje řadu bilaterálních projektů. Program je detailně popsán ve vlastním dokumentu „Strategic Framework for the Neighbourhood“¹⁶ z roku 2004. Za cílové země transformační pomoci jsou v něm označeny Rusko, Bělorusko, státy západního Balkánu,¹⁷ Ukrajina, státy Jižního Kavkazu,¹⁸ Rumunsko, Bulharsko a Turecko.¹⁹ V rámci navazujícího dokumentu „Strategic Framework for the Neighbourhood 2008–2012“²⁰ vypadávají z výčtu pouze Rumunsko s Bulharskem s tím, že za

¹⁶ Strategic framework for the Neighbourhood Programme [2004-2007], The Royal Danish Ministry of Foreign Affairs. (Roky v hranatých závorkách jsou pro přehlednost doplněny autorem).

¹⁷ Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, FYROM / Makedonie, Moldávie, Chorvatsko, Srbsko / Kosovo

¹⁸ Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie

¹⁹ Strategic framework for the Neighbourhood Programme [2004-2007]

²⁰ Nový dokument je více méně revizí a rozsáhlejším rozpracováním doplněním předchozího dokumentu. Webový odkaz na oba dokumenty je v příloze.

hlavní priority směřování transformační pomoci jsou označeny Ukrajina a Kosovo. V rámci sousedského programu bylo mezi lety 2004–2007 vynaloženo 742 milionů DKK²¹ a pro roky 2008-2012 má dánská vláda v plánu vynaložit 1 miliardu DKK.²²

Deklarovaná politika dává jasně najevo, že sousedské státy je zapotřebí podporovat v jejich snaze o vstup do evropských institucí a do NATO a zároveň jim pomáhat v jejich demokratickém a ekonomickém rozvoji.²³ Dánsko při realizaci sousedského programu logicky navazuje na předchozí podporu, kterou směřovalo především do Polska a Baltických států při jejich vstupu do Evropské unie.²⁴

Oproti tradičnímu pojetí transformační pomoci, tedy především jako podpory demokratizačních projektů, je dánský přístup poměrně rozsáhlý a zahrnuje i prvky rozvojové a humanitární pomoci. Dánské transformační programy jsou zaměřené na 1) podporu demokratizace, lidských práv, rozvoje občanské společnosti, rozvíjení nezávislých medií apod., ale zároveň se ve stejné míře věnují 2) boji proti organizovanému zločinu, ilegální migraci a podpoře legislativních reforem řešících zmiňované problematiky a 3) rozvoji kapacit veřejného sektoru, což v praxi zahrnuje například podporu drobného podnikání. Humanitární projekty se týkají například Kosova a Turecka, kde jsou realizovány projekty návratu uprchlíků a IDPs.²⁵ Nově je do politiky sousedství dokonce zahrnuta i problematika HIV, nebo klimatických změn.²⁶

2.1 Implementace programů

Implementace jednotlivých projektů v rámci sousedského programu probíhá za spoluúčasti celé řady partnerů. Těmi jsou velké mezinárodní organizace jako např. OBSE a EU, státní instituce, business

²¹ Jedna dánská koruna (DKK) se přibližně rovná 3,5 Kč.

²² Strategic framework for the Neighbourhood Programme 2008-2012: 4.

²³ Strategic framework for the Neighbourhood Programme [2004-2007]: 1-2.

²⁴ Strategic framework for the Neighbourhood Programme [2004-2007]: 2.

²⁵ Strategic framework for the Neighbourhood Programme [2004-2007]: 3 a 9

²⁶ Strategic framework for the Neighbourhood Programme 2008-2012: 14

sféra, vědecké ústavy,²⁷ ale především velké dánské a mezinárodní nevládní neziskové organizace, např. IOM odpovídá za realizaci nadnárodního projektu v boji proti obchodu s lidmi.²⁸ Projekty jsou rozděleny na tzv. velké a malé programy. Velké programy tvoří 75 procent veškerých finančních prostředků a malé programy 25 procent. Cílem velkých programů je podpora dlouhodobých procesů, zatímco malé programy se soustřeďují především na aktivity jednorázového charakteru.

Dlouhodobé projekty jsou plánovány na čtyř až pětiletá období, přičemž hodnota každého projektu přesahuje 30 milionů DKK. Malé projekty zahrnují drobnější aktivity. Jedná se například o vysílání expertů a jejich asistence v mezinárodních organizacích,²⁹ stejně jako přímé vysílání dánských expertů do zemí přijímajících dánskou transformační pomoc.³⁰ Malé programy jsou realizovány s cílem vyřešení aktuálních problémů, nebo jednorázových aktivit a zároveň více zviditelňují dánskou zahraniční politiku.³¹

Konkrétní způsob implementace velkých programů se vždy liší program od programu. Záleží na specifických podmínkách přijímající země a řešené problematice. V zásadě lze vysledovat trendy ve způsobu realizace projektů a rolích neziskových organizací při realizaci těchto projektů.

V zásadě je snaha, aby byl každý program realizován co nejmenším počtem nevládních neziskových organizací, nebo jednou velkou mezinárodní organizací. Ministerstvo vybírá organizace pro implementaci především podle toho, jaké má organizace zkušenosti s realizováním podobných programů, jaké jsou její kapacity a reference.³² Tyto organizace jsou následně odpovědné za

²⁷ Například na podpoře podnikání v Rusku se podílejí: Danish Technological Institute, konzultační společnosti COWI a Carl Bro (v současné době součástí Grontmij), Komora středních a malých podnikatelů (Danish Federation of SME's) a řada dánských měst a obcí.

²⁸ Kompletní přehled neziskových organizací implementujících politiku sousedství naleznete v příloze.

²⁹ Ale např. také Twinning program Evropské unie; Strategic framework for the Neighbourhood Programme 2008-2012: 3

³⁰ Strategic framework for the Neighbourhood Programme [2004-2007]: 5

³¹ Např. návrat IDPs na Balkáně, nebo podpora demokratických voleb na Ukrajině. Strategic framework for the Neighbourhood Programme 2008-2012: 2

³² Programme Document: Civil Society Development Programme Belarus, 2006 – 2007, Ministry of Foreign Affairs of Denmark, The Neighbourhood Programme, May 2006: 8-9

redistribuci prostředků v cílové zemi. Například dvě neziskové organizace vytvářejí síť grantových programů v Gruzii, ale zároveň některé programy realizují samostatně.³³ Důvod, proč jsou prostředky takto důsledně centralizovány, je ten, že jedna organizace dokáže nakládat s omezenými prostředky efektivněji.³⁴ Tato politika však není nijak rigidní a například v Bělorusku je 6–7 implementujících organizací, neboť jsou tím snížena rizika, která by plynula z přílišné centralizace v autoritářském režimu běžně bránícímu činnosti nevládních neziskových organizací.

Dalším znakem transformačních projektů je povinnost neziskových organizací mít v přijímající zemi partnerskou neziskovou organizaci. Například u balkánských projektů si musejí dánské organizace najít na místě partnera, se kterým projekt realizují a kterému pomáhají budovat jeho kapacity. Na budování kapacit je obecně kladen značný důraz. U každého projektu se počítá s tím, že Dánsko svoji podporu časem přesměruje jinam, ale dané organizace by měly být stále schopny pokračovat ve své činnosti. Podobně je partnerství vyžadováno například také u programu podpory běloruské občanské společnosti. Zde si dánské organizace musejí najít partnerskou běloruskou organizaci. Dánské organizace pak u běloruských fungují jako tutoři a pomáhají jim v jejich rozvoji.

Aby si ministerstvo zajistilo, že projekty probíhají podle vytyčených záměrů, nebo aby v případě změny okolností mohlo být účinně reagováno na nové problémy, tak se konají pravidelně generální schůze projektu (steering committee). Tyto schůzky se konají buď půlročně, nebo jednou ročně. Dobrým příkladem může být program boje proti obchodu se ženami, který je implementován napříč řadou balkánských zemí, v Moldávii a na Ukrajině. IOM má v jednotlivých zemích celou řadu menších organizací, kterým poskytuje prostředky na jejich činnost. Jednou ročně se schází Regionální fórum partnerů, které řídí ministerstvo zahraničí a na kterém je probírána obecná strategie směřování celého programu. Podobná setkání se konají například k Bělorusku, kde probíhají jak jednotlivé schůzky ministerstva vždy s konkrétní organizací, tak i širší jednání tzv. programové rady. Ta se schází jednou

³³ The Neighbourhood Programme: Denmark's Caucasus Programme 2005 – 2007, Interventions by the European Centre for Minority Issues, June 2006 – End 2007, Ministry of Foreign Affairs of Denmark, Revised June 2006: 7

³⁴ Programme Document: Programme Against Human Trafficking in Eastern and South Eastern Europe, 2005-2008, Ministry of Foreign Affairs of Denmark, The Neighbourhood Programme, November 2005: 14

ročně a řeší potřebné otázky. Podle potřeby jsou její součástí jednání různé akce, workshopy a semináře. Jednání je vedení ministerstvem zahraničí a jsou na ně podle potřeby zvaní všichni zúčastnění partneři.³⁵ Schůzky mají za cíl, aby se činnost jednotlivých organizací pokud možno doplňovala.

Během přípravy a v průběhu programů kontroluje neziskové organizace rozdílnými způsoby. Formální záležitosti, jako účetnictví, detailní projektová dokumentace a podobně jsou kontrolovány nezávislými auditory,³⁶ s tím, že projekty jsou vedeny v souladu s „Danida’s Aid Management Guidelines“, což je rozsáhlý soubor pravidel, ale především principů pro vedení projektu.³⁷

3. DÁNSKA ROZVOJOVÁ A HUMANITÁRNÍ POMOC

Model dánské rozvojové a humanitární pomoci prochází dlouhodobým vývojem. V 50. letech se především dbalo na fungování konkrétních projektů a jejich realizaci. Postupným vývojem se ale systém měnil tak, aby se dával daleko větší důraz na to, jaká je strategie jednotlivých projektů a jejich dlouhodobý celkový dopad. Značné změny nastaly v dánském systému v průběhu 80tých let, kdy bylo učiněno rozhodnutí, že výraznější množství prostředků na zahraniční rozvojovou a humanitární pomoc má být směřováno do zahraničí skrze nevládní neziskové organizace. Téměř každý rok probíhají v dánském systému drobné změny. V systému probíhá přirozená evoluce, která částečně odráží politickou vůli vlády a částečně trendy rozvojové a humanitární pomoci. V současné době je dánský systém postaven především na vzájemné důvěře a efektivitě vztahu mezi státem a neziskovými organizacemi.

³⁵ Programme Document: Civil Society Development Programme Belarus, 2006 – 2007, Ministry of Foreign Affairs of Denmark, The Neighbourhood Programme, May 2006: 16

³⁶ Např. Programme Document: Civil Society Development Programme Belarus, 2006 – 2007, The Neighbourhood Programme, Ministry of Foreign Affairs of Denmark, May 2006: 17

³⁷ Strategic framework for the Neighbourhood Programme 2008-2012: 15

3.1 Dánské ministerstvo zahraničí a jeho aktivity v rozvojové a humanitární pomoci

Vztahy s neziskovými organizacemi má kompletně na starosti ministerstvo zahraničních věcí, konkrétně zaměstnanci z odboru zabývajícího se problematikou tzv. jihu. Odbor Jih (South Department) má rozvojovou agendu na starosti z toho důvodu, že naprostá většina humanitárních a rozvojových projektů v Dánsku se odehrává v Africe, jižní Americe a Asii.

Dříve měla na starosti problematiku humanitární a rozvojové pomoci samostatná státní agentura Danida. V průběhu 80. let byla ale postupně začleněna do ministerské struktury. Dnes je označení Danida stále používáno především z toho důvodu, že je v cílových zemích známé a dobře zavedené. Danida je tedy více méně označení aktivit dánského ministerstva zahraničí, nikoli samostatně fungující jednotky, ačkoliv to navenek není nijak prezentováno. Dokonce ani v rámci samotného ministerstva neexistuje oddělení nesoucí název Danida, ale jednotlivé kompetence jsou rozděleny napříč více odděleními odboru Jih.

Jediným útvarem, který „přežil“ integrování Danidy do ministerstva, je její Výbor (Danida Board). Výbor je složený z 12 významných osobností ze sféry rozvojové a humanitární pomoci. Jeho členy jsou politici, významní akademici, zástupci neziskových organizací, ale i například průmyslu. Výbor je jmenován vládou a schází se osmkrát do roka.³⁸ Přesto hraje Výbor v dánském systému poměrně zásadní roli a názory na jeho činnost se mezi různými organizacemi zásadně rozcházejí. Výbor na svých jednáních schvaluje grantové projekty a finanční částky, které obdrží jednotlivé organizace. Výbor Danidy je tedy zjednodušeně řečeno nezávislým, nicméně z politické scény odvozeným, tělesem, které dohlíží na to, jakým způsobem je rozdělována dánská zahraniční pomoc skrze nevládní neziskové organizace.

Podstatnou roli v dánském systému hrají také ambasády, které plní díky své přítomnosti v cílové zemi více úkolů zároveň. V případě významnějších projektů mají ambasády možnost se k těmto projektům

³⁸ Sám předseda Výboru vykonává například svoji pozici pouze na čtvrtinový úvazek

v menší míře vyjádřit a v druhé fázi také dohlízejí na průběh implementace projektů. Ambasády samotné mají vlastní rozpočet na podporu různých aktivit, mezi které se také řadí rozvojové a humanitární aktivity.

4. DRUHY FINANCOVÁNÍ DÁNSKÉ ZAHRANIČNÍ POMOCI A ZÁKLADNÍ PRINCIPY DÁNSKÉHO PŘÍSTUPU

Dánský rozpočet věnovaný na zahraniční pomoc se dá rozdělit na dvě části. Největší podíl finančních prostředků plyne do zahraničí skrze bilaterální smlouvy, které jsou domlouvány na základě politické dohody mezi Dánskem a recipientem, nebo jako platby jiným mezinárodním organizacím.³⁹ Zbylá část finančních prostředků je rozdělována skrze Danidu neziskovým organizacím. Danida má pro tento účel vytvořený systém grantů a rámcových smluv (framework agreement). V současné době se jedná asi o 0,8 % státního rozpočtu, dříve byla tato částka 1 % a na politické úrovni se v současné době uvažuje o návratu k ní.

Dánská rozvojová pomoc je dlouhodobě orientována na dvě hlavní témata – boj s chudobou a AIDS. Většina projektů je tedy posuzována podle toho, jakým způsobem se staví k řešení této problematiky. Ačkoliv má Dánsko určené vlastní prioritní země, podobně jako Česká republika, velikost dánského rozpočtu a silné zaměření na problematiku způsobuje, že Danida běžně schvaluje i projekty v neprioritních zemích. Dánský přístup je tedy silně orientován na sledovanou problematiku, více než na konkrétní země.

Jak bylo zmíněno v úvodu, tak každý projekt v sobě zároveň musí obsahovat prvky transformační pomoci. To znamená, že vynaložené prostředky neslouží pouze na řešení konkrétního problému (například stavba školy), ale musejí také přinášet dlouhodobější společenskou změnu (to znamená, že projekt řeší, jakým způsobem je škola postavena, kdo se na stavbě podílí, jaké je zapojení místních občanů, jak je projektem podporována občanská společnost, kdo se následně podílí na její zprávě

³⁹ Např. UNDP a jiné agentury. Přehled <http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/Statistics/MultilateralAssistance/>

apod.) Konkrétně existuje podmínka, že si dánské neziskové organizace musejí ve svých cílových zemích najít partnerské neziskové organizace a s nimi na daných projektech spolupracovat. Platí tedy, že státní bilaterální pomoc plyne výsadně státním organizacím a peníze rozdělené skrze Danidu do neziskových organizací plynou opět do neziskových organizací. Systém je postaven tak, aby peníze vynaložené na boj s konkrétním problémem zároveň pomáhaly budovat občanskou společnost, konkrétně například zvyšování kapacit příjemců.

4.1 Granty a mini-programy

Tím nejběžnějším způsobem, kterým mohou organizace získat finanční prostředky, jsou granty. Granty jsou podávány dvakrát do roka. Grantové projekty jsou následně zpracovány v rámci ministerstva zahraničí. Zde jsou administrovány a případně vráceny k dopracování, či jiným úpravám. Následný postup záleží na výši požadovaného grantu.

- Do výše 2 milionů dánských korun (DKK)⁴⁰ je grant posuzován čistě administrativně v rámci ministerstva.
- Mezi 2 až 5 miliony DKK je grant dále postoupen předsedovi výboru, který jej schválí, nebo zamítne.
- Mezi 5 až 30 miliony DKK jsou granty posuzovány celým Výborem.
- Částky, které přesahují 30 milionů DKK, musejí být zároveň projednány ve finančním výboru dánského parlamentu.

Při rozhodování Výboru o jednotlivých projektech hraje podstatnou roli, jestli ministerstvo daný projekt doporučilo schválit, nebo nedoporučilo. Názory jednotlivých lidí na roli Výboru Danidy se značně rozcházejí. Někteří respondenti se domnívají, že funkce Výboru je více formální, zástupci jiných organizací mají mínění, že role Výboru je silná. Existuje také názor, že je Výbor příliš zpolitizovaný a jeho jednání jsou příliš uzavřená. Ačkoliv je faktem, že většinu projektů, které ministerský odbor doporučí, Výbor Danidy automaticky schvaluje, již se v minulosti stalo, že Výbor některé granty zamítl.

⁴⁰ Jedna dánská koruna se přibližně rovná 3,5 Kč.

Dánské ministerstvo zahraničních věcí dává granty přibližně 70 neziskovým organizacím ročně. Pro snížení značné administrativní náročnosti mohou malé neziskové organizace využívat pomoci organizace Projektradiratngen.⁴¹ Tato nezisková organizace de-facto outsourcuje část práce ministerských úředníků, když malým organizacím, které nemají dostatečné kapacity na psaní a podávání grantových žádostí, radí a pomáhá s běžnou agendou. Danida Projektradiratngen financuje z vlastních zdrojů. Otázkou je, zda-li je pro české ministerstvo zahraničních věcí taková organizace potřebná. Transformační pomoc je poměrně specializovaná forma zahraniční pomoci, u které je výhodnější, pokud se jí zabývají již etablované organizace. V zájmu státu nemusí být, aby se do transformační pomoci pouštěla úplně každá organizace.

Druhou formou grantové podpory jsou mini programy. Jedná se nově vytvořený systém čtyřletých grantů, do kterého bylo zapojeno pět neziskových organizací. Cílem mini programů je překlenout velkou propast, která existuje mezi organizacemi s rámcovou smlouvou a organizacemi čerpající pouze granty.⁴²

4.2 Rámcové smlouvy

Rámcové smlouvy jsou velice exkluzivní prostředek, kterým získávají vybrané neziskové organizace finanční prostředky na své rozvojové projekty (humanitární projekty ze své povahy nemohu v rámci rámcových smluv existovat). V současné době má stát uzavřené dlouhodobé partnerství skrze rámcovou smlouvu pouze se šesti neziskovými organizacemi. V Dánsku projde skrze rámcové smlouvy ročně přes 150 milionů DKK.

Základním principem rámcové smlouvy je poskytnout nevládní organizaci prostředky na delší období, s tím, že daná organizace může přidělené peníze utratit podle vlastního uvážení. Jakým způsobem

⁴¹ www.Pmgo.dk (11-12-2007)

⁴² Detailní popisy grantových schémat a pokyny pro neziskové organizace
<http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishNGOs>

utrácí organizace dané peníze, dokazuje organizace zpětně.⁴³ V průběhu roku probíhají dvě setkání mezi organizací a ministerstvem, na kterém se řeší obecná strategie a směřování činnosti neziskové organizace. Jednou ročně, na jaře, probíhá velmi důležité setkání, tzv. strategické vyjednávání (strategic meeting). Toto jednání rozhodně není v žádném případě pouhou formalitou. Ministerstvo využívá své možnosti sdělit organizacím své výhrady a připomínky. Setkávají se zde vysoce postavení úředníci ministerstva (odpovědný ředitel) s ředitelem neziskové organizace. Organizace na setkání dokládá, jakým způsobem vynaložila svěřené prostředky. Pro strategické vyjednávání vypracovává obsáhlou závěrečnou zprávu. Jedná se zpravidla o několikasetstránkovou publikaci, která detailně dokládá, kterým projektům se organizace věnovala, jaké byly učiněny v dlouhodobé perspektivě pokroky a jaké jsou budoucí cíle. Dokument je o úroveň než detailní projektová dokumentace, která není součástí strategického vyjednávání. Tato závěrečná zpráva je podle slov všech účastníků interview velmi detailně připravovaným a zároveň důkladně čteným dokumentem.⁴⁴ Na základě závěrečné zprávy je posuzováno, kolik finančních prostředků dostane organizace na příští rok. Částka samotná není ale většinou obsahem jednání, ministerstvo především doporučuje organizacím, na jaké oblasti pomoci by se měly zaměřovat více a které oblasti by měly do budoucna spíše opouštět.

Dalším způsobem, kterým kontroluje ministerstvo zahraničí vynaložené finanční prostředky, jsou detailní finanční audity. Ty provádějí pro ministerstvo renomované auditorské společnosti. Při těchto kontrolách musejí organizace detailně doložit, jakým způsobem vynaložily prostředky v jednotlivých projektech. Tyto kontroly se nekonají každým rokem a nikdy se netýkají úplně všech projektů. Nicméně je docíleno toho, že neziskové organizace vedou svá účetnictví v naprostém pořádku.

Je důležité zmínit, že rámcové smlouvy nejsou předmětem každoročního posuzování, prodlužování, nebo ukončování. Je teoreticky možné, že v následujících letech může být přibrána sedmá organizace, nebo jedna ze současných organizací o své výsadní postavení přijde, nicméně ministerstvo dává jasně

⁴³ V rámci rámcových smluv platí, že 7 % nákladů může organizace vynaložit na administrativní náklady. Stejná kvóta platí i u mini programů, ne však pro grantové projekty.

⁴⁴ Podle vyjádření více zástupců neziskových organizací zabere tvorba závěrečného materiálu několika zaměstnancům více jak dva měsíce práce

najevo, že se jedná o uzavřenou společnost, jejíž změna je možná skutečně jen v dlouhodobé perspektivě.

Podstatný rozdíl rámcových smluv proti grantům je v tom, že při sledování využívání finančních prostředků přidělených skrze rámcovou smlouvu se může ministerstvo daleko více zaměřit na neziskovou organizaci jako takovou. V každoroční závěrečné zprávě rámcové smlouvy tedy ministerstvo sleduje více než konkrétní sledované projekty to, čeho organizace dosáhla, jaké jsou její reference, jaké má organizace kapacity, zkušenosti, nakolik je připravena pro vedení dalších projektů a do jaké míry je efektivní při vedení svých projektů a distribuci finančních prostředků. Tyto vyjmenované vlastnosti jdou nad rámec tradičního projektového cyklu, který je možné uplatnit v případě grantů.

Rámcové smlouvy mají oproti grantům několik zásadních výhod i nevýhod. Tou nejpodstatnější výhodou je, že nezisková organizace nemusí získané finanční prostředky podkládat konkrétními projekty v momentě, kdy o peníze žádá. To znamená, že si může dovolit vynaložit takto získané prostředky na dlouhodobější projekty, jejichž výsledky stejně tak může vykazovat v dlouhodobější perspektivě. Rámcové smlouvy dodávají neziskovým organizacím značnou dávku jistoty, že financování projektů nebude „uřáté“ ze dne na den. Stejně tak ministerstvo nechává na neziskových organizacích, aby přicházely s novými nápady a novými projekty, což je přesný opak grantových zadání. Jistou nevýhodou rámcových smluv je fakt, že uzavírají prostor pro ostatní neziskové organizace, které jsou následně odkázány na financování z grantových prostředků.

4.3 Principy rámcové smlouvy a možnosti její implementace

Základním principem rámcových smluv je důvěra ministerstva v neziskovou organizaci, že dané prostředky budou vynaloženy dostatečně efektivně. Tato důvěra se mezi dánským ministerstvem zahraničí a šesti neziskovými organizacemi nezrodila ze dne den. První zárodky dlouhodobějších smluv začaly být uzavírány v průběhu 80. let. Celá spolupráce začala jako snaha o ulehčení administrativní zátěže na obou stranách a vycházela z toho, že Danida chtěla upevnit svoje partnerství s těmi neziskovými organizacemi, se kterými prakticky spolupracovala nejvíce. Konkrétní podoba rámcových

smluv se do dnešního dne mnohokrát proměňovala a dnešní podobu trvalého partnerství nabírala velice postupně. V žádném případě se nejednalo o jednorázový proces udělení exkluzivního statusu šesti neziskovým organizacím.

Důležité je také zmínit, že uvedené organizace, které mají uzavřené rámcové smlouvy, jsou jmenovitě uvedeny ve státní rozpočtu. Během rozhovorů však nebyly zaznamenány zmínky o tom, že by poslanci při schvalování rozpočtu měli zájem ovlivňovat částky a organizace, které mají rámcové smlouvy uzavřené. Toto je v plně kompetenci ministerstva zahraničí a výboru Danidy.

Při přemýšlení o implementaci rámcových smluv do českého systému je potřeba mít na paměti jejich základní principy.

- Rámcová smlouva umožňuje diskusi s neziskovou organizací na strategické úrovni. Tvorba a implementace konkrétních projektů jsou záležitostmi neziskových organizací, kterým je tímto svěřena odpovědnost za jejich bezchybné provedení.
- Rámcové smlouvy existují proto, aby ulehčily práci obou stranám.
- Rámcové smlouvy nejsou specifické a dávají neziskovým organizacím značnou míru svobody a jistoty.
- Při implementaci rámcových smluv do českého systému je potřeba riskovat peníze. Důvěra mezi státem a organizací se nezrodí přes noc. V dánském systému vznikly rámcové smlouvy díky těsnému vztahu mezi neziskovými organizacemi a státem. Je proto možné začít s drobnými projekty, které ponесou prvky rámcových smluv. Pokud se ověří, že organizace dokáží efektivně nakládat se svěřenými projekty, tak je možné spolupráci nadále intenzivněji prohlubovat.
- Součástí rámcových smluv je velice detailní reporting a to až na projektovou úroveň. Stát musí udržovat soustavný tlak na neziskové organizace, aby veškeré aktivity ve spojitosti s takto svěřenými penězi probíhaly transparentně a otevřeně. Předejde se tím případnému zneužívání svěřených finančních prostředků.

4.4 RÁMCOVÉ SMLOUVY – 10% KVÓTA NA FINANČNÍ SPOLUÚČAST

V souvislosti s politickými změnami začalo být výrazným způsobem tlačeno na rozpočtové škrty. Toto se dotklo také oblasti zahraniční pomoci, kdy některé programy byly rušeny úplně a v rámci některých muselo být více šetřeno. Jako součást těchto opatření také bylo nově zavedeno, že organizace čerpající prostředky z rámcových smluv mají za povinnost získat z vlastního financování 5 % prostředků v roce 2006 a roce 2007 se tato kvóta zvýšila na 10 %. Stát zavedení spoluúčasti vysvětluje tím, že se organizace musejí více zapojit do veřejného života a získávat finanční prostředky z více zdrojů.

Povinnost spolufinancovat 10 % částku přijímanou skrze rámcovou úmluvu měla rozdílný dopad. Pro organizace s tradičně silnou základnou dárců, což jsou především církevní organizace pořádající sbírky mezi věřícími, nemělo zavedení kvóty nijak drastický dopad na chod celé organizace. Jiné organizace musely však naprosto zásadním způsobem přeorientovat styl vlastní práce, propustit například podstatnou část zaměstnanců a najmout nové lidi se zkušenostmi z oblasti PR a fundraisingu.

Celkově lze ohodnotit 10 % míru spolufinancování jako krok, který ozdravil neziskové organizace v tom, že se staly více nezávislými na státních prostředcích. Na druhou stranu je potřeba udržovat v paměti, že objem finančních prostředků, které jsou dárci (jednotlivci a firmy) ochotni poskytnout neziskovému sektoru, je poměrně omezený. Proto státem vynucený požadavek na spolufinancování má i zásadní dopad do této sféry. Podle jednoho účastníků interview je cena za fundraising přibližně 25 % získané částky a jestliže stát nutí neziskové organizace získávat více peněz z tohoto sektoru, je jasné, že se tím daný poměr zvyšuje. Je potřeba si také položit otázku, nakolik jsou organizace závislé na veřejné podpoře skutečně nezávislé ve své činnosti, protože jakýkoliv nepopulární krok může mít dopad na veřejné mínění a tím pádem i na příliv finančních prostředků.

V případě České republiky bychom rozhodně nedoporučovali u rámcových smluv zavedení podobné kvóty, neboť český neziskový sektor je nepoměrně slabší, než v Dánsku. Kapacity jednotlivých organizací na pořádání PR a fundraisingových akcí jsou rovněž nepoměrně slabší. Navíc je důležité si

uvědomit, že témata transformační pomoci jsou nepoměrně méně „lákavá“, než některá z rozvojových nebo humanitárních témat, na kterých lze vystavět úspěšnou fundraisingovou kampaň.

5. OBECNÉ POZNATKY K DÁNSKÝM NEZISKOVÝM ORGANIZACÍM

5.1 Komunikace ministerstva s neziskovými organizacemi

Odbor jednající s neziskovými organizacemi komunikuje několika způsoby. Tou nejzákladnější a nejdůležitější součástí komunikace je každodenní jednání mezi zaměstnanci na nižších úrovních. Každá nezisková organizace má přidělené jednoho „styčného“ úředníka, na kterého se obrací se všemi běžnými pracovními dotazy a problémy. Kariérní postup na ministerstvu zahraničních věcí je takový, že nikdo nezůstává na jedné pozici déle než čtyři roky, takže se lidé na těchto pozicích průběžně obměňují. Pravidelná jednání mezi ministerstvem a neziskovými organizacemi jsou samozřejmostí.

Ministerstvo také pravidelně provádí tzv. „Customer Satisfaction Survey“, tedy výzkum spokojenosti neziskových organizací s jeho prací. Tento výzkum provádí nezávislá firma.

5.2 Organizování neziskových organizací

Neziskové organizace se samozřejmě také snaží formulovat svoje společná stanoviska. Jejich činnost ale není zaměřena na ministerstvo jako takové, neboť důležitá rozhodnutí jsou ve většině případech politická a tak organizace spíše tradičně lobují a tlačí na politiky. Ministerský odbor je vůči takovému tlaku resistantní, neboť velká část jeho práce je více méně administrativní a určena podle velmi přesných pravidel.

Neziskové organizace jsou organizovány v tzv. NGO fóru, na jehož platformě se pravidelně scházejí a jednají o společných problémech. Zároveň funguje tzv. Thematic network, které se scházejí k řešení konkrétních problémů a otázek. Obě tyto aktivity pomáhají organizacím v jednotnějším prosazování vlastních zájmů. Také existuje uskupení, kterému je přezdíváno „Gang šesti“, čímž jsou míněny organizace, které mají uzavřenou rámcovou smlouvu. Jedná se však pouze o neformální schůzky.

Nemá smysl přeceňovat vliv těchto platforem, protože mezi organizacemi existují poměrně velké rozdíly. Každá z organizací je jinak společensky zakotvena a těží svoji podporu, stejně tak jako finanční prostředky z jiné části společnosti. Církevní organizace jsou pevně zakotveny díky své tradiční základně věřících, jiné organizace mají kořeny v aktivistických hnutích a významnou součástí jejich činnosti je například přímá kritika vlády a jejích politik. Další organizace například významně myšlenkově vycházejí z fair-trade obchodu, principu ekologické šetrnosti a dalších alternativních společenských přístupů. V českém prostředí takto výrazná diference příjemců u transformační pomoci v současné době neexistuje, tím spíše, že se stále nedá hovořit o pevném a stabilním zakotvení jednotlivých organizací ve společnosti, tak jak je tomu v Dánsku.

NIZOZEMSKÝ MODEL PARTNERSTVÍ VLÁDNÍHO A NEVLÁDNÍHO SEKTORU V PODPOŘE DEMOKRACIE A LIDSKÝCH PRÁV

1. ÚVOD

Nizozemí podobně jako jiné státy západní Evropy podporuje integrovaný přístup ve své zahraniční politice, včetně roviny mezinárodní rozvojové spolupráce ve světě. Otázky míru a bezpečnosti, demokratického vládnutí a lidských práv, chudoby, obchodu, životního prostředí a migrace považuje za témata navzájem velice propojená. Ve své snaze dosáhnout pozitivních výsledků v realizaci Rozvojových cílů tisíciletí Nizozemí prohlašuje za svůj nejdůležitější záměr podporu vzdělávání, boj proti HIV/AIDS, ochranu životního prostředí a zdrojů pitné vody⁴⁵.

Rozpočet rovnající se 0,8 % HDP je v Nizozemí stabilně rezervován pro rozvojové programy, v roce 2008 jde o 4,9 miliard euro. Téměř 20 % rozvojového rozpočtu jde přes nizozemské organizace občanské společnosti.⁴⁶

Nizozemsko považuje svojí zahraniční rozvojovou pomoc rovněž za nástroj k prosazování lidských práv a demokratických hodnot. Na konci roku 2007 Nizozemské Ministerstvo zahraničí prezentovalo novou strategii podpory lidských práv ve světě, rozpracovanou ve spolupráci s nizozemskými občanskými organizacemi. Jedním z rysů rozpočtu na rok 2008 je existence nového grantového rámce pro podporu lidských práv v objemu 20 milionů eur.

Co se týče podpory demokracie, Nizozemsko se podle webových stránek Ministerstva zahraničí zavázalo i v roce 2008 úzce spolupracovat s partnerskými zeměmi v otázkách institucionální podpory a

⁴⁵ Ministry of Foreign Affairs, The Netherlands. <www.minbuza.nl> (10. leden 2008)

⁴⁶ Homogeneous Budget for International Cooperation. Ministry of Foreign Affairs, The Netherlands. Dostupný z WWW: <http://www.minbuza.nl/en/ministry_policy_and_budget/homogeneous_budget_for_international_cooperation_xhgisx.html> (10-01-2008)

rozvoje kapacit, networkingu s obchodními společnostmi a rozvojem občanské společnosti v těchto zemích.

Od konce roku 1999 má Nizozemsko svého velvyslance pro otázky lidských práv (Human Rights Ambassador), jehož zodpovědností mimo jiné je zdůrazňovat lidskoprávní aspekty ve všech materiálech Ministerstva zahraničí. Další povinností velvyslance je také povzbuzovat dialog o dodržování lidských práv ve světě mezi nizozemskou veřejností obecně a obzvláště mezi NGO. Od velvyslance se očekává pěstování kontaktů s různými aktéry nizozemské společnosti: parlamentem, univerzitami, NGOs, medií a firmami s cílem propagovat politiku podpory lidských práv a získávat nové myšlenky a nápady.

Nizozemská transformační spolupráce je v Evropě známá díky vládnímu programu MATRA s jeho programem twinningu, financovaným z fondů EU.

2. MATRA

Program MATRA (zkratka z holandského termínu „transformace společnosti“) Nizozemského království (realizovaný nizozemským Ministerstvem zahraničních věcí) od 1994 roku byl zaměřen na podporu transformace států střední a východní Evropy k pluralitní, demokratické společnosti – transformaci státu, jeho institucí a nevládních organizací a jejich vzájemných vztahů. Cílem je vytvořit demokratickou společnost, kde jsou občané schopni převzít zodpovědnost za své okolí.

V tuto chvíli jsou programy MATRA implementovány nejen ve státech střední, východní a jihovýchodní Evropy, ale i v některých zemích kolem Černého a Středozemského moře. Cílové země jsou rozdělené do pěti skupin:

1. Noví členové EU: Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Bulharsko, Rumunsko
2. Kandidátské státy EU: Chorvatsko, Makedonie, Turecko
3. Potenciální kandidáti vstupu do EU: Černá Hora a Srbsko
4. Východní sousedi EU: Arménie, Bělorusko, Gruzie, Moldavsko, Ruská federace a Ukrajina
5. Jižní sousedi EU: Maroko, Jordánsko, Alžírsko, Tunisko, Sýrie, Libanon
6. Pro každou skupinu států jsou rozpracovány cíle programu MATRA:
7. Pro nové členy EU – podpora spolupráce mezi ministerstvy (např. českými a nizozemskými)
8. Pro státy-kandidáty členství v EU – poskytnout ministerstvům a jejich agenturám pomoc v přípravách na vstup a posilovat občanskou společnost
9. Pro východní sousedy EU – posilovat občanskou společnost a prosazovat bilaterální spolupráci na meziministerské úrovni
10. V arabských státech jsou nizozemským ambasádám poskytovány rozpočty na malé projekty.

Program MATRA je tématicky rozdělen na MATRA pro evropskou spolupráci a MATRA pro „good governance“ (dobré vládnutí)⁴⁷.

MATRA pro evropskou spolupráci

- MATRA Pre-accession Programme – poskytuje institucionální podporu v přijímání a implementaci „acquis communautaire“.

⁴⁷ Matra programmes and related documents. Dostupné z WWW: <http://www.minbuza.nl/en/themes,european-cooperation/the_matra_programme_file/related_matra_documents> (11-01-2008)

- MATRA Training for European Cooperation (MTEC) – tento program poskytuje krátkodobé tréninky a akademické kurzy.
- MATRA Flex poskytuje finanční zdroje na výměnu (stáže) mezi ministerstvy a jejich agenturami s cílem posílit síť pro evropskou spolupráci na vládní úrovni.
- National Contact Point Twinning – podpora nizozemské účasti v programech EU Twinning⁴⁸.

MATRA pro „good governance“

1) Projektové programy MATRA

Cílem toho subprogramu je podpora bezprostřední komunikace mezi nizozemskými organizacemi občanské společnosti a organizacemi v cílových zemích („twinning“, viz níže). MATRA podporuje projekty, realizované ve spolupráci nebo samotnými partnery ze států východní a střední Evropy a také Maroka.

2) MATRA Political Parties Programme

Ten program poskytuje podporu státům s mladou demokracií při transformaci na pluralitní systém. Zahrnuje program tréninků pro mladé lídry politických stran.

3) MATRA Small Local Activities Programme (Matra/KPA)

KPA program je nácílen na podporu malých projektů ve střední a východní Evropě a je realizován Nizozemskou nevládní organizací NCDO (National Commission for International Cooperation and Sustainable Development).

Důležitou součástí programu Matra/KPA je šíření informací a formování veřejného mínění v Nizozemí ohledně vývoje ve střední a východní Evropě. Dá se říci, že nejdůležitějším cílem Matra/KPA je podpora

⁴⁸ Matra programmes and related documents. Dostupné z WWW: <http://www.minbuza.nl/en/themes/european-cooperation/the_matra_programme_file/related_matra_documents> (11-01-2008)

pozitivního postoje nizozemského veřejného mínění vůči mezinárodní spolupráci obecně, konkrétně pak pro spolupráci se zeměmi střední a východní Evropy.

Příspěvek Matra/KPA dosahuje maximálně 50 % všech nákladů na projekt. Maximální výše příspěvku je 50,000 eur. Výška příspěvku zaleží na výsledků fundraisingu v Nizozemí (včetně všech komunálních darů – „municipal donations“). Projekty nemůžou běžet více než 24 měsíců od začátku spuštění informační kampaně v Nizozemsku.

4) MATRA Small Embassy Projects Programme (Matra/KAP)

Program malých grantů velvyslanectví je největším programem provozovaným nizozemským Ministerstvem zahraničních věcí a v současnosti je zaměřen na podporu procesu společenské transformace v zemích střední a východní Evropy a také u jižních sousedů EU. Jedním z hlavních rysů Matra/KAP je zaměření na malé a méně atraktivní iniciativy, které jsou často přehlíženy. Tyto iniciativy přímo podporují místní zastupitelské úřady, které jsou více obeznámeny s prostředím v hostitelské zemi.

Pomocí programu Matra/KAP je podporován například vznik malých neziskových organizací, pomoc NGO v oblasti přenosu know-how, v oblasti kultury, poskytování informací veřejnosti a vzdělávání, nebo projekty zaměřené na spolupráci nevládních organizací či občanů s vládními institucemi. Trvání projektu Matra/KAP je maximálně 12 měsíců⁴⁹.

⁴⁹Matra programmes and related documents. Dostupné z WWW: <http://www.minbuza.nl/en/themes,european-cooperation/the_matra_programme_file/related_matra_documents> (11-01-2008)

2.1 Twinning

O programu MATRA je nutno říct, že jeho programy jsou založeny na filosofii budování institucí („institution-building“) prostřednictvím rozvoje a posilování twinningových sítí („twinning networks“) mezi Nizozemím a cílovými zeměmi programu MATRA a prosazování „matchmaking“ mezi nizozemskými organizacemi a stejně smýšlejícími „transformačními agenty/agenty změn“. MATRA je zcela unikátním státním programem, zaměřeným výhradně na podporu transformačních procesů v evropských zemích (členech EU i zemích ENP).

Ústředním tématem a nejdůležitějším instrumentem všech programů MATRA je „twinning“ – přímá kooperace mezi místními a nizozemskými organizacemi (nejenom NGOs) na projektech, které se realizují ve spolupráci nebo přímo samotnými partnery ze států východní nebo střední Evropy. Takové twinningové projekty financované ze zdrojů EU pomáhají zemím, kandidujícím na vstup do EU, vybudovat požadované státní kapacity díky kontaktům a výměně zkušeností s jejich kolegy ve členských zemích EU.

2.2 Partneri Matra z řad nizozemského nevládního sektoru

Každý rok je v rámci programových projektů MATRA vybráno cca 40 nových projektů na dobu od dvou do tří let s maximálním příspěvkem 700 000 eur na jeden projekt. Dvakrát ročně je vyhlášeno výběrové řízení, v němž nizozemské organizace mohou podat do programu MATRA své „proposals“; většina z nich je v praxi žádostí pro na tři roky. Dvakrát ročně také probíhá monitoring státem podporovaných projektů a detailní diskuze s řešiteli projektů⁵⁰.

Pracovníci MATRA zodpovědní za určité státy se snaží několikrát ročně navštěvovat země, v nichž jsou financované projekty realizované.

⁵⁰ Seznam Nizozemských NGOs, podporovaných programem MATRA jsou dostupné z WWW: <http://www.minbuza.nl/en/themes/european-cooperation/the_matra_programme_file/matrax_list_of_dutch_organisations> (29. leden 2008)

2.3 Národní výbor pro mezinárodní spolupráci a udržitelný rozvoj

(National Committee for International Co-operation and Enduring Development – NCDO)

Výbor se skládá z představitelů širokého okruhu nizozemských NGO zabývajících se podporou demokracie ve světě a slouží jim jako informační a poradenský zdroj. Hlavním cílem této organizace je posílení zájmu a podpory demokratizačních programů mezi nizozemskou veřejností, zvýšení jejího povědomí o situaci v méně vyspělých zemích, stimulace debaty mezi občany, obchodními a průmyslovými společnostmi a politiky. Mimoto se zabývá také spolufinancováním nizozemských NGO, které shánějí finance pro místní rozvojové projekty v zemích východní a jihovýchodní Evropy. Přes NCDO mohou nizozemské organizace požádat o grant na pokrytí nákladů na projekt ve výši do 50 %. Další část však musejí získat samy prostřednictvím fundraisingových aktivit v Nizozemsku.

NCDO je jediným implementátorem programu Matra/KPA zaměřeného na podporu malých místních iniciativ v zemích střední a východní Evropy a je plně financován z veřejných zdrojů.

2.4 Netherlands Institute for Multiparty Democracy (NIMD)

Jedná se o nadaci založenou nizozemskými politickými stranami v roce 2000 na podporu transformace států, které se vydaly cestou demokratických reforem. Kolem 90 % financování NIMD získává od ministerstva zahraničí (žádá o něj každé 4 roky). Hlavními cíle NIMD je podpora politických stran a jejich kapacit, podpora politického systému, ve kterém strany působí, a podpora svazků mezi politickými stranami, organizacemi občanské společnosti a médii.

NIMD, který je součástí World Wide Democracy Network, v Holandsku těsně spolupracuje s médii (Free Voice, Radio Netherlands, apod.), HIVOS, think tanky, NGOs, podílí se spolu s nimi na organizaci konferencí a workshopů. Podle regionu implementace projektů se konají pravidelné schůzky s úředníky. NIMD částečně spolupracuje s MATRA Political Parties Program například na projektech v Gruzii a jednou za dva měsíce diskutuje o svých projektech s příslušným pracovníkem MATRA.

Každý druhý měsíc jsou také organizovány takzvané „lunch lectures“ – přednášky o programech podpory demokracie věnované určitému tématu nebo regionu s účastí zástupců z jiných nizozemských organizací. Nazývají to „intelektuálním partnerstvím“ na rozdíl od „programového partnerství“, které formálně uzavírají se zmíněnými médii nebo s programem MATRA.

3. ODBORY MINISTERSTVA ZABÝVAJÍCÍ SE ROZVOJOVOU A DEMOKRATIZAČNÍ SPOLUPRACÍ

Do skupiny regionálních odborů patří šest odborů: například Severoafrický a středovýchodní odbor (DAM), Odbor subsaharské Afriky (DAF), Odbor západní a střední Evropy (DWM), Jihovýchodní a východoevropský odbor (DZO) a další.

Odbor jihovýchodní a východní Evropy je rozdělen do tří oddělení: Oddělení východní Evropy a střední Asie, Oddělení západního Balkánu a Oddělení pro implementaci programu MATRA.

Mezi programové odbory patří jedenáct odborů, kde odborníci na různá témata zahraniční politiky, jako jsou bezpečnost, humanitární pomoc, lidská práva, apod., sbírají a analyzují informace. Odborné znalosti se pojí se znalostmi a praktickými zkušenostmi pracovníků regionálních odborů. Patří sem Odbor bezpečnostní politiky (DVB), Odbor lidských práv a podpory míru (DMV), Odbor sociálního a institucionálního rozvoje (DSI) a další. Pracovníci Odboru lidských práv a podpory míru koordinují a rozpracovávají programy podpory lidských práv, „good governance“, prevence konfliktů a postkonfliktní rekonstrukce. Reprezentují také názory Nizozemí na této témata na mezinárodních fórech. Tento Odbor se skládá z Divize humanitární pomoci, Divize lidských práv a Divize podpory míru a good governance.⁵¹

Odbor sociálního a institucionálního rozvoje (DSI) napomáhá rozpracovávat programy a strategie boje s chudobou na bilaterální a multilaterální úrovni. Práce tohoto odboru je zaměřena na poskytování

⁵¹ Policy Theme Departments. Dostupné z WWW: <http://www.minbuza.nl/en/ministry_organisational_structure/Policy-Theme-Departments.html> (10. leden 2008)

přístupu chudých k základním sociálním prostředkům, odbor prosazuje rovnost pohlaví a pomáhá rozvíjet občanskou společnost v zemích třetího světa. Také prosazuje témata jako jsou práva dětí, AIDS, gender a institucionální rozvoj v agendě jiných odborů a misí. Odbor se skládá ze čtyř oddělení: Chudoby a institucionálního rozvoje, Oddělení pro vztahy s NGO, Oddělení sociální politiky a Oddělení pro otázky rovnosti pohlaví.

3.1 Spolupráce Ministerstva zahraničí a organizací občanské společnosti

V Holandsku již dlouhou dobu důležitou roli v mezinárodní rozvojové spolupráci hrají NGO, které jsou pravidelně financovány z veřejných zdrojů prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí. Vedle realizace vlastních projektů se zabývají také distribucí veřejných finančních prostředků jiným NGO („regranting“).

Kriteriem pro poskytování státního financování těmto organizacím je jejich specializace – buď ve vybraném regionu (například státy východní Evropy) nebo v konkrétní problematice.

3.2 Spolufinancování

Od 1. ledna 2007 vstoupil v platnost nový systém spolufinancování nizozemských organizací občanské společnosti pracujících v zahraničí, které na základě otevřené soutěže zvítězí ve výběrovém řízení, Ministerstvem zahraničí. Podle posouzení žádostí nezávislou externí komisí, skládající se z různých zástupců nizozemské občanské společnosti, bylo vybráno kolem 50 organizací pro uzavření čtyřleté smlouvy, během níž jim Ministerstvo **poskytuje 75 %** financování za předpokladu, že **dalších 25 %** je každá organizace schopna zajistit sama.

Hlavním cílem víceletých smluv je podle vedoucího Odboru sociálního a institucionálního rozvoje co nejefektivnější dosažení Rozvojových cílů tisíciletí s využitím znalostí a zkušeností nizozemských NGO. Nový systém je orientován na výsledky a proto každá organizace uzavírající víceletou smlouvu

musí vyplňovat monitorovací protokol, kam podle indikátorů nařízených Ministerstvem a vlastních indikátorů popisuje pokračování svého projektu.

Minimálně jedenkrát ročně probíhají diskusní setkání mezi Ministerstvem a všemi partnerskými organizacemi. Dnes v Nizozemí existuje šest velkých organizací, jako jsou Oxfam NOVIB (The Netherlands Organisation for International Development Cooperation), HIVOS (Humanist Institute for Development Cooperation) a další, které dostávají kolem 90 % všech státních grantů a se kterými diskuze probíhají častěji a intenzivně. Jsou to platformy nizozemských organizací zabývajících se primárně spoluprací rozvoje, nicméně někteří jejich členové se věnují lidskoprávním projektům, podpoře nezávislých médií, apod. HIVOS například v Nizozemí organizuje programy na posílení veřejného povědomí ohledně rozvojových států.

Pro monitorování činnosti těchto organizací existuje na Ministerstvu celá procedura, která začíná zasíláním roční zprávy Oddělení pro vztahy s organizacemi občanské společnosti, jiným ministerským odborům podle témat a zaměření projektů, nizozemským ZÚ v zemích, kde tyto projekty běží a také široké veřejnosti. Po diskusi se komentáře zasílají do Oddělení pro vztahy s NGOs, které má na starosti přípravu zpráv s hodnocením, závěry a doporučeními pro danou NGO. Zpráva se pak zasílá do NGO s žádostí o reakce. Celá procedura vyhodnocení se ukončí společnou schůzkou a diskusí o činnosti na Ministerstvu, a pak jsou podle potřeb naplánované i další schůzky s jinými odbory nebo oddělení podle témat projektů a zemí působnosti dané NGO.

3.3 Komplementarita (synergie)

Před několika lety byl nizozemským Ministerstvem zahraničí zaveden princip komplementarity neboli synergie. Znamená to těsnou spolupráci mezi Ministerstvem a jeho zahraničními úřady na straně jedné a nizozemskými NGOs a jejich partnery v cílových zemích na straně druhé. Podle tohoto principu jsou velvyslanectví povinna scházet se několikrát ročně s nizozemskými organizacemi, pracujícími v zemi jejich působnosti a v případě, že přímo na místě nepůsobí, jsou v kontaktu s jejich místními partnerskými organizacemi. Musejí si zároveň pravidelně vyměňovat informace, které pak ZÚ poskytuje Ministerstvu, zejména zmíněnému oddělení pro vztahy s NGOs.

Podle slov vedoucího Odboru sociálního a institucionálního rozvoje, pod který spadá také Oddělení pro vztahy s organizacemi občanské společnosti, spolupráce státu a nizozemských NGOs probíhá v „business-like“ atmosféře. „Úředníci a organizace občanské společnosti jsou partnery v byznysu, který nosí název ‘rozvojová spolupráce ve světě’ a my je považujeme za seriózní partnery“. Nejdůležitějším instrumentem v partnerství je „policy dialogue“.

Aby ministerstvo prosadilo větší sebereflexi a stimulovalo činnost nevládních organizací, každé čtyři roky iniciuje novou debatu o roli NGOs ve světové rozvojové spolupráci. Například k diskusi o přímém financování zahraničních občanských organizací v té které zemi bez prostřednictví nizozemských NGOs. Na agendě se objevují otázky role nizozemských rozvojových organizací: jak se jejich role liší od role státu, zejména role Ministerstva zahraničí? Proč jsou potřebné? Jaká je jejich přidaná hodnota?

4. VÝHODY NIZOZEMSKÉHO MODELU PARTNERSTVÍ

Podle našeho názoru se dají výhody nizozemského modelu partnerství státu a občanských organizací shrnout do několika následujících bodů:

- Těsná spolupráce Ministerstva, zastupitelských úřadů, nizozemských NGOs a jejich partnerů v méně vyspělých zemích. Pomocí programu malých grantů Matra/KAP mají nizozemská velvyslanectví možnost se blíže seznámit s místními NGOs a jejich iniciativami. Tím pádem mají zastupitelské úřady hodně kontaktů nejen s nizozemskými úřady a místním Ministerstvem zahraničí, ale i s organizacemi občanské společnosti (nejen nizozemskými, ale i jejich partnery na místě). Koncepce komplementarity (synergie) prosazovaná Ministerstvem zahraničí k tomu velice napomáhá.
- Pravidelná výměna informací mezi všemi aktéry nizozemské rozvojové spolupráce. Snahy o pravidelné návštěvy úředníků v zemích implementace projektů.
- Praxe „intelektuálního partnerství“ – neformálních schůzek každý druhý měsíc na takzvaných „lunch lectures“ – přednášky o programech podpory demokracie na vybraná témata nebo o vybraných regionech s účastí relevantních aktérů jak z ministerstva zahraničí, tak i zástupců nizozemské občanské společnosti.

- Pravidelné propagační kampaně s cílem zvýšení informovanosti nizozemské odborné i širší veřejnosti o transformačních programech MATRA.

5. SLABÁ MÍSTA NIZOZEMSKÉHO MODELU PARTNERSTVÍ

Za největší slabé místo byl některými nizozemskými NGOs označen nedostatek flexibility v implementaci demokratizačních projektů.

Pro demokratizační pomoc je důležité využití „windows of opportunities“ – určitých časových okamžiků, kdy je možné opravdu efektivně investovat pomoc a ovlivnit demokratický chod reforem. Fixovaný čtyřletý cyklus financování projektů se neshoduje s čtyřletým holandským volebním cyklem. Tím pádem například nástup nového ministra během druhého roku projektu znamená často i příchod nových priorit, které můžou negativně nebo pozitivně ovlivnit práci organizace v té nebo oné zemi. Když se priority ministra liší od priorit organizací, některé aktivity v cílových zemích jsou ohroženy.

ZÁVĚRY

Státní program transformační spolupráce MATRA je považován za efektivní jak ze strany Ministerstva zahraničí tak i ze strany nevládních organizací. Twinning je hlavním instrumentem MATRA pro budování institucionálních kapacit v zemích třetího světa a je založen na spolupráci mezi odborníky ze zemí EU se svými kolegy z cílových zemí. V současnosti kromě zemí střední a východní Evropy rozšířil svoje působení také na země kolem Středozevního a Černého moře. Nizozemské organizace věnující se tématu podpory občanské společnosti v zemích působení programu MATRA můžou dvakrát ročně podávat návrhy projektů a o financování žádají většinou na dobu tří let.

Nizozemská veřejnost je informována jak o rozvojové spolupráci obecně tak i o cílech MATRA v zemích střední a východní Evropy prostřednictvím veřejných kampaní na podporu pozitivních postojů vůči zemím třetího světa. Takové kampaně pravidelně provádí nejen velké nizozemské rozvojové

organizace typu HIVOS a NOVIB, ale i Národní výbor pro mezinárodní spolupráci šířící mezi odbornou a širokou veřejností informace o programech MATRA.

Ministerstvo zahraničí uzavírá rámcové smlouvy s několika velkými rozvojovými organizacemi, které přerozdělují peníze dál a zároveň se i přímo zabývají propagačními veřejnými kampaněmi. Důležité jsou schůze mezi NGOs a programovými pracovníky ministerstva konané několikrát ročně za účelem detailní diskuze o implementaci projektů a také méně formálního setkání všech příslušných aktérů s cílem informovat a prodiskutovat mezinárodní události podle témat a regionů.

Ve shodě s principem komplementarity prosazovaným ministerstvem funguje těsná spolupráce mezi ministerstvem, jeho zastupitelskými úřady, organizacemi občanské společnosti a jejich partnery. Ministerstvo podporuje pravidelnou výměnu informací mezi všemi subjekty mezinárodní rozvojové spolupráce.

V nizozemském případě funguje blízká spolupráce obou sektorů a obě strany z toho čerpají výhody: vláda dostává veřejnou podporu pro svou politiku a NGOs získávají větší zdroje, větší vliv a možnost vedení dialogu s vládou. Důležité je nakreslení jasných hranic této spolupráce, což umožňuje nezapomínat na autonomii obou sektorů a jejich odlišné cíle.

POLSKÝ MODEL PARTNERSTVÍ VLÁDNÍHO A NEVLÁDNÍHO SEKTORU V PODPOŘE DEMOKRACIE A LIDSKÝCH PRÁV

Zejména v podpoře zemí východní Evropy má Polsko dlouholeté a hluboce zakořeněné tradice. V meziválečném období byla především s politikou Józefa Piłsudského spojena doktrína tzv. prometeismu, jenž si kladl za cíl „osvobození národů ovládnutých Moskvou“. Zejména v 70. a 80. letech pak poměrně živé kontakty udržovali disidenti. Všeobecně je také známá a uznávaná maxima pocházející z listopadového povstání z let 1830–1931 „Za naši a vaši svobodu“.

Kromě silné politické podpory osamostatnění a demokratizace zemí bývalého sovětského svazu se Polsko snaží i o pomoc hmotnou, a to jak ze strany státu, tak i nevládních organizací. Odhaduje se, že v Polsku v roce 2002 působilo na 500 nevládních organizací, které realizují programy v zahraničí, přičemž pro necelou stovku tato aktivita je hlavní činností.⁵² Tyto počty se dále průběžně zvyšují i s tím, jak rostou výdaje polského státu na příslušné programy. Ke konci roku 2007 tak již bylo těchto organizací téměř 650, z nichž je podle kvalifikovaných odhadů asi 120, které mají činnost v zahraničí jako hlavní pole působnosti.

1. GENEZE TRANSFORMAČNÍ POMOCI V POLSKU

Prvním pokusem o podporu zemí procházejících transformací byla Polská nadace „Vědět jak“ (Polska Fundacja Międzynarodowej Współpracy Na Rzecz Rozwoju „Wiedzieć Jak“ – Polish Know How Foundation), která vznikla z iniciativy a pod záštitou prezidenta Kwaśniewského v roce 1997. Fungovat začala však až v roce 1999 a realizovala vlastní projekty i rozdělovala granty nevládním subjektům. O tři roky později byla podřízena Ministerstvu zahraničních věcí. V souvislosti se změnou způsobu financování a nízké efektivitě své činnosti přestala krátce na to de facto existovat, i když v soudním rejstříku je zapsána i nadále.

⁵² CZUBEK: 29

Dnes je podpora potřebným zemím spojena především s Odborem rozvojové spolupráce Ministerstva zahraničních věcí, který zastřešuje jak rozvojovou, tak i transformační spolupráci. Odbor vznikl v roce 2005 v souvislosti se vstupem Polska do EU. Jeho součástí je také oddělení podpory demokracie a transformačních procesů (Zespół ds. Wspierania Demokracji i Procesów Transformacyjnych), které se věnuje především Ukrajině a Bělorusku. Zatímco první výběrové řízení pro projekty rozvojové i transformační spolupráce bylo vyhlášeno již v roce 2004, orgány státní správy mohou tyto projekty realizovat od roku 2005 a samospráva od roku 2006.

Širší diskuse o mechanismech spolupráce polských nevládních organizací působících v zahraničí se státními institucemi byla iniciována polskou Sorosovou nadací (Fundacja im. Stefana Batorego) v prosinci 1999, kdy se uskutečnilo setkání těchto nevládních organizací s představiteli polského Ministerstva zahraničních věcí.⁵³ Na jaře 2001 vznikla pracovní skupina polských nevládních organizací, která zpracovala návrh spolupráce mezi vládním a nevládním sektorem v zahraniční politice, který pak byl projednáván na konferenci Občanská diplomacie v červnu 2002 ve Varšavě za účasti tehdejšího ministra zahraničních věcí, jímž byl Włodzimierz Cimoszewicz (2001 až 2005). Na základě návrhů zmíněné pracovní skupiny nevládních organizací svým nařízením z listopadu 2002 ministr Cimoszewicz vytvořil Radu pro spolupráci s nevládními organizacemi, k jejímž úkolům patří i „konzultovat východiska polské zahraniční politiky vůči zemím, v nichž aktivně působí mezinárodní a polské nevládní organizace, a strategie pomoci poskytované Polskou republikou“. ⁵⁴ Rada má 16 členů, z nichž je sedm zástupců ministerstva. Její zřízení bylo podle zástupců nevládního sektoru důležitým momentem, který změnil a zlepšil vnímání nevládního sektoru mezi ministerskými úředníky. Mimo tento rámec se na ministerstvu konaly na různých úrovních porady se zástupci nevládního sektoru k mnoha otázkám. Nejviditelnějším konkrétním výsledkem spolupráce byl oficiální polský non-paper ke vztahům EU k východním sousedům po rozšíření v roce 2004⁵⁵. Ve svém vystoupení z 30. června 2003

⁵³ CZUBEK: 28

⁵⁴ Zarządzenie w sprawie powołania Rady. Dostupné z WWW: <www.zagranica.ngo.pl/x/29348?print_doc_id=16639> (4. ledna 2008)

⁵⁵ Non-paper with Polish proposals concerning policy towards new Eastern neighbours after EU enlargement. Dostupné z WWW: <<http://www.mfa.gov.pl/Non-paper,with,Polish,proposals,concerning,policy,towards,the,new,Eastern,neighbours,after,EU,enlargement,2041.html>> (4. ledna 2008)

v Batoryho nadaci ministr Cimoszewicz pak uvedl: „Značná část polského non-paperu ve věci východní dimenze společné evropské politiky, který nedávno představila polská vláda, vznikla díky návrhům předneseným polskými nevládními organizacemi. Dodám jen, že to byly návrhy velice cenné, nerutinní, které vykračovaly za stereotyp tohoto druhu materiálů a návrhů, které se rodí a jsou schvalovány v Evropské unii.“⁵⁶ V souvislosti se vstupem do EU a nutnosti zrušit bezvízový styk se zeměmi bývalého Sovětského svazu měly nevládní organizace také velký vliv na úspěšné zavedení asymetrických vízových vztahů Polska s jeho východními sousedy, které platilo až do jeho vstupu do schengenského prostoru koncem roku 2007.

Od nástupu vlády Práva a spravedlnosti koncem roku 2005 se zmíněná Rada pro spolupráci s nevládními organizacemi nesešla z důvodů nedostatečné politické vůle vlád této strany spolupracovat s nevládním sektorem a celkové nedůvěry, jakou tato strana vůči nevládním organizacím má. Pokračovaly pouze pracovní a neformální kontakty se středními a nižšími úředníky ministerstva, které však neměly na politiku vedení velký vliv. Nová vláda Občanské platformy působící od poloviny listopadu a její ministr zahraničí Radosław Sikorski uvažuje o změně formátu spolupráce s nevládními organizacemi, kdy by měla být dosavadní Rada zrušena a nahrazena širěji pojatým Fórem spolupráce s nevládními organizacemi, které by se mělo scházet dvakrát ročně.

Podle výroční zprávy polské rozvojové spolupráce⁵⁷ bylo v roce 2006 realizováno celkem 229 projektů (z toho 176 nevládními organizacemi v průměrné výši 46 tisíc eur, 44 orgány státní správy a 9 samosprávami). Některé z nich byly spolufinancovány v rámci projektu polsko-kanadské trojstranné rozvojové spolupráce. V rámci Fondu malých grantů Ministerstva zahraničních věcí kromě toho mají od roku 2004 polské zastupitelské úřady možnost financovat projekty místních nevládních organizací

⁵⁶ Fundacja im. S. Batorego- Wystąpienie wprowadzające ministra SZ RP Włodzimierza Cimoszewicza Warszawa 30 czerwca 2003r. Dostupné z WWW: <http://www.msz.gov.pl/30,czerwca,2003r.,-,Fundacja,im.,S.,Batorego-,Wystapienie,wprowadzajace,ministra,SZ,RP,Wlodzimierza,Cimoszewicza,1367.html> (24. ledna 2008)

⁵⁷ Polska współpraca na rzecz rozwoju. Raport roczny 2006. Ministerstwo spraw zagranicznych, Departament pomocy rozwojowej. <http://www.polskapomoc.gov.pl/files/dokumenty_publickacje/Raport%20polska%20pomoc%202006.pdf> (17. listopadu 2007)

v zemích působnosti. V roce 2006 bylo takto realizováno 131 projektů v průměrné výši 10 000 – 30 000 USD, z toho 32 projektů na Ukrajině, 5 v Bělorusku a jeden v Gruzii.

2. SKUPINA ZAHRANIČÍ

Ze strany nevládních organizací působících v zahraničí je základní platformou pro spolupráci s polským státem takzvaná Skupina Zahraničí (Grupa Zagranica), jež je od roku 2004 registrovaná jako sdružení právnických osob. Skupina institucionalizovala výše popsanou spolupráci nevládních organizací a kromě výměny informací si klade za cíl podílet se na formulaci a realizaci polské zahraniční pomoci.

Skupina měla ke konci roku 2007 49 členů, z toho 24 řádných, 21 přidružených a 4 podpůrné. Financována je především z příspěvků svých členů, nepřímá prostředky z polských vládních zdrojů, což jí umožňuje zachovat si nezávislost. Řádní členové platí roční poplatek ve výši odpovídající 330 EURO, přidružení polovinu. Každé tři roky se volí z řad zástupců řádných členů předsednictvo, které má v současné době šest členů. Valná hromada se koná jednou za rok, jinak většina rozhodnutí probíhá prostřednictvím e-mailu na základě konsensu. Operativními a administrativními záležitostmi se zabývá na plný úvazek placený tajemník. Skupina je členem sítě CONCORD a spolupracuje s projekty TRIALOG, DEEEP1 a dalšími mezinárodními sítěmi. Její ambicí je také ovlivňovat evropskou rozvojovou politiku a instrumenty EU v této oblasti. (Seznam členů a anglický překlad statutu Grupy Zagranica jsou umístěny v příloze.)

Zástupce skupiny má možnost účastnit se jako pozorovatel práce komisí Ministerstva zahraničních věcí, které rozhodují o přidělování prostředků pro projekty transformační a rozvojové spolupráce, což přispívá k vytváření atmosféry důvěry a transparentnosti. Skupina rovněž ministerstvu navrhuje konkrétní možnosti, jak zlepšit procedurální i meritorní podmínky vyhlášených konkursů. V roce 2006 navrhla například vytvoření polských stipendijních programů, zpracovala návrh tematických priorit a

implementačních mechanismů polské zahraniční pomoci a také návrh vládních programů pro Bělorusko.⁵⁸

ZÁVĚR

I když polský model partnerství vládního a nevládního sektorů v podpoře demokracie a lidských práv stále značně nestabilní a závislý na politické vůli vedení Ministerstva zahraničí, je jeho výhodou otevřenost a minimální byrokratizace. Zásadní změny v tomto směru by nemělo přinést ani plánované založení rozvojové agentury. Na straně nevládních organizací se osvědčila činnost Skupiny zahraničí, která je významným partnerem vlády a ministerstva zahraničí zejména a má větší váhu než jednotlivé organizace samostatně. Jednotné pojetí transformační a rozvojové spolupráce na straně vlády i nevládních organizací je v polských podmínkách logické, jelikož v místním pojetí má transformační spolupráce (zejména v zemích bývalého Sovětského svazu) prioritu a oba dva typy jsou často ztotožňovány. V českých podmínkách toto samozřejmě neplatí, a proto by bylo logické zachování oddělenosti transformační a rozvojové spolupráce na straně vládní i nevládní.

⁵⁸ Více informací o Skupině viz <<http://www.zagranica.org.pl/>> (v polštině a angličtině)

SLOVENSKÝ MODEL PARTNERSTVÍ VLÁDNÍHO A NEVLÁDNÍHO SEKTORU V PODPOŘE DEMOKRACIE A LIDSKÝCH PRÁV

Strategie a priority slovenské oficiální rozvojové pomoci jsou zakotveny ve „Střednědobé koncepci rozvojové pomoci na rok 2003-2008“ a každoročně konkretizovány v „Národním programu oficiální rozvojové pomoci“. Tyto dokumenty připravuje MZV SR a schvaluje vláda svým usnesením.

Vzhledem k omezeným kapacitám se Slovensko rozhodlo soustředit při poskytování své rozvojové pomoci pouze na vybrané země a sektory ve kterých má oproti jiným donorům komparativní výhodu, aby byla zajištěna maximální efektivita poskytované pomoci.

K teritoriálním prioritám SR patří Srbsko a Černá Hora, které jsou programovými zeměmi, což znamená, že slovenská pomoc má komplexnější charakter a směřuje tam zhruba 30% prostředků vyčleněných na bilaterální rozvojovou pomoc. Mezi prioritní projektové země ve kterých jsou jednotlivé realizovány projekty patří Afghánistán, Albánie, Bosna a Hercegovina, Kazachstán, Keňa, Kirgizie, Makedonie, Mongolsko, Mozambik, Súdán, Tádžikistán a Uzbekistán. K těmto zemím v roce 2006 přibylo ještě Bělorusko a Ukrajina.

K sektorovým prioritám slovenské oficiální rozvojové pomoci patří:

1. budování demokratických institucí a tržního prostředí
2. infrastruktura (včetně sociální)
3. krajinaotvorba, ochrana životního prostředí, potravinová bezpečnost a využívání nerostných surovin

Pro informaci lze doplnit, že v roce 2006 dosáhnul objem poskytnuté pomoci 1,638 miliardy Sk, což představuje 0,103% HDP SR téhož roku. Na bilaterální rozvojovou pomoc byl vyčleněn zhruba 10% podíl, tedy 160 milionu Sk.

Ve Slovenské republice je rozvojová a demokratizační pomoc sloučená do jednoho komplexu. Demokratizační projekty v zahraničí jsou realizovány v rámci sektorové priority budování demokratických institucí a tržního prostředí. Slovensko předává své know-how zemím ve kterých proces společenské transformace probíhá. Jedná se zejména o zkušenosti z oblasti tržní ekonomiky, změny vlastnických struktur, vytváření podnikatelského prostředí a reformy ve veřejném sektoru.

Následující text tedy bude v souladu se zadáním věnován pouze bilaterální rozvojové pomoci, jejímž cílem je budování demokratických institucí a tržního prostředí (sektorová priorita č.1).

1. SYSTÉM SLOVENSKÉ OFICIÁLNÍ ROZVOJOVÉ POMOCI

V roce 2003 Slovenská republika poprvé začala poskytovat rozvojovou pomoc nad rámec svých příspěvků do mezinárodních organizací. Vzhledem k nedostatku času a kapacit vybudovat systém na hodnocení projektů a kontrolu jejich implementace, bylo rozhodnuto, že slovenská rozvojová pomoc bude poskytována prostřednictvím dvou administrativně-kontrakčních jednotek. Administrativně-kontrakční jednotka „Bratislava – Bělehrad Fond“, která byla zajišťována Nadací pro podporu občanských aktivit, měla na starosti projekty realizované v Srbsku a Černé Hoře. Ostatní projekty byly administrovány v rámci „Trust Fondu“, který byl spravován UNDP. Toto řešení se osvědčilo, nicméně s přibývajícím časem se objevila potřeba vytvořit transparentnější instituci přímo navázanou na státní rozpočet.

V září 2006 pak došlo k institucionalizaci oficiální slovenské rozvojové pomoci a byla zřízena „Slovenská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci“ – Slovak Aid – ve formě rozpočtové organizace Ministerstva zahraničních věcí SR.

K hlavním institucionálním aktérům poskytování slovenské oficiální pomoci patří:

- **Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci MZV SR**, který zodpovídá za strategické plánování, multilaterální rozvojovou pomoc a komunikaci s mezinárodními agenturami.

- **Slovenská mezinárodní agentura pro rozvojovou spolupráci (SMARS)**, která od roku 2007 zajišťuje řízení a administraci projektů. Dále plní ještě funkci dokumentační, vzdělávací a publikační v oblasti oficiální rozvojové pomoci.
- **Koordinační výbor ODA v čele se zplnomocněncem pro oficiální rozvojovou pomoc - státním tajemníkem.** Koordinační výbor plní úlohu expertního poradního orgánu ministra zahraničních věcí. Dává doporučení k aktuálním otázkám rozvojové pomoci, podílí se na přípravě koncepčních dokumentů a podporuje výměnu informací mezi členy výboru.

Důležitými partnery při poskytování mezinárodní rozvojové pomoci jsou nevládní, soukromé a akademické subjekty. MZV SR komunikuje s organizacemi, které jednotlivé subjekty zastupují – **Platforma nevládních rozvojových organizací (MVRO)**, **Slovenská obchodní a průmyslová komora (SOPK)** a **Slovenská akademie věd (SAV)**.

Na demokratizačních projektech ve smyslu šíření hodnot a know how se podílí výhradně slovenské neziskové organizace, které zastupuje **Platforma nevládních rozvojových organizací (MVRO)**.

Platforma rozvojových MVO zastřešuje 33 subjektů neziskového sektoru, které se zabývají rozvojovou a humanitární spolupráci. Platforma vznikala postupně od roku 1998 a v roce 2003 pak bylo založeno zájmové sdružení právnických osob. Kromě koordinační funkce, plní i vzdělávací roli. Činnost MVRO je financována z příspěvků členů a grantů na rozvojové vzdělávání. (www.mvro.sk)

2. SPOLUPRÁCE MEZI NEZISKOVÝM SEKTOREM A STÁTEM V OBLASTI POSKYTOVÁNÍ MEZINÁRODNÍ ROZVOJOVÉ POMOCI.

V koncepčních materiálech je jasně definováno, že neziskový sektor je strategický partner pro zajišťování demokratizačních projektů slovenské rozvojové spolupráce.

Zástupci platformy MVRO jsou členy Koordinačního výboru ODA (a dříve měli své zástupce v řídicích výborech jednotlivých administrativně-kontraktních jednotek). Díky tomu mají možnost se přímo podílet

na tvorbě rozvojové politiky. Mohou se vyjadřovat k připravovaným koncepčním materiálům a rovněž se podílí na posuzování předkládaných projektů.

K přímější komunikaci by měly posloužit i setkání zástupců MVRO a dalších subjektů angažujících se v rozvojové a humanitární spolupráci s ministrem zahraničí. Tyto schůzky jsou plánovány dvakrát ročně.

Státní a neziskový sektor spolupracují i v oblasti vzdělávání. MVRO a Agentura se snaží zvyšovat kapacity realizátorů projektů rozvojové spolupráce prostřednictvím různých seminářů a školení. MVRO pořádá interní semináře pro své členy, kde si vyměňují zkušenosti a Slovenská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci organizuje před každou grantovou výzvou celodenní seminář pro subjekty mající zájem participovat na poskytování rozvojové a humanitární pomoci.

Obě strany se rovněž snaží informovat o rozvojových projektech širokou veřejnost a realizovat projekty rozvojového vzdělávání. V rozpočtu agentury je přímo vyčleněna částka na projekty zaměřené na informování slovenské veřejnosti o rozvojové a humanitární pomoci.

3. POZITIVA SLOVENSKÉHO MODELU ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ POMOCI

- **Slovenská mezinárodní agentura pro rozvojovou spolupráci (SMARS)**
 - Administrování projektů prostřednictvím Agentury umožňuje víceleté financování, neboť agentura může přesouvat přidělené prostředky flexibilněji z roku na rok.
 - Projektové výzvy Agentura vypisuje podle zemí a typu projektů každé čtvrtletí. U NGO není vyžadováno kofinancování.
 - Projektový manažeři agentury mají možnost detailně se seznámit s každým projektem, čehož důsledkem je užší spolupráce s NGO

- Stabilní personální obsazení Agentury by mělo zaručit větší kontinuitu poskytované rozvojové pomoci a vést ke zvyšování kompetentnosti projektových manažerů.

- **Platforma MVRO**

- Partnerský vztah s Agenturou a MZV SR dává MVRO možnost aktivně participovat na přípravě koncepce, podílet se na hodnocení projektů.
- V rámci členství v Platformě mohou poskytovatelé rozvojové a humanitární pomoci lépe vzájemně komunikovat, definovat společné cíle a sdílet zkušenosti.

4. SLABÁ MÍSTA

- Zástupci NGO nejsou spokojeni s tím, že se demokratizační projekty posuzují na základě stejných kritérií, jako ty které jsou zaměřeny na budování infrastruktury. Ze strany ředitele Agentury zaznává názor, že je to volná soutěž a vyhrávají „prostě nejlepší projekty v každé projektové výzvě“. Na druhou stranu je relevantní i názor, že v případě demokratizačních projektů jsou objektivní kritéria měření úspěšnosti velmi těžce stanovitelná, neboť není možné přesně vydefinovat celkový dosah projektu.
- Důležitou otázkou je i nastavení maximálních dotací na jednotlivé projekty. V případě infrastrukturních projektů je limit nastaven až na 7,5 milionu, což je v porovnání s demokratizačními projekty vysoká částka a v konečném důsledku je tak množství poskytnutých grantů menší.

ZÁVĚR

Spolupráce mezi NGO a Agenturou se aktuálně teprve rozjíždí a je poznamenána určitou nedůvěrou mezi zúčastněnými stranami. Je tedy třeba počkat nejméně jeden nebo dva roky, aby bylo možné vyhodnotit efektivitu slovenského systému poskytování oficiální mezinárodní rozvojové spolupráce.

Informace byly získány z rozhovorů realizovaných 16.1.- 17.1. v Bratislavě:

P. Demeš – ředitel German Marshall Fund of the United States pro střední a východní Evropu

R. Brooš – autor diplomové práce na téma poskytování demokratizační pomoci v SR

M. Brenčíč – zástupce ředitele odboru rozvojové a humanitární spolupráce MZV SR

Z. Cho – ředitel Slovenské agentury pro mezinárodní rozvojovou spolupráci

E. Sláviková – Slovenská spoločnosť pro zahraniční politiku, Člověk v ohrožení

a z webových stránek:

Slovak Aid <www.slovakaid.sk>

Platforma mimovládnych rozvojových organizácií <www.mvro.sk>

Ministerstvo zahraničných vecí SR <<http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf?Open>>

ČESKÝ MODEL PARTNERSTVÍ PARTNERSTVÍ VLÁDNÍHO A NEVLÁDNÍHO SEKTORU V PODPOŘE DEMOKRACIE A LIDSKÝCH PRÁV

1. TRANSFORMAČNÍ SPOLUPRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY

Transformační spolupráce České republiky vychází z Koncepce transformační spolupráce, přijaté MZV ČR.⁵⁹ Dle koncepce „podpora demokracie ve smyslu podílu občanů na správě veřejných záležitostí a obhajoba lidských práv a základních svobod je zahraničně-politickým zájmem České republiky, neboť je ve svém důsledku podporou bezpečnosti, stability a prosperity.“⁶⁰ Transformační spolupráce má doplňovat systém zahraniční rozvojové spolupráce České republiky (ZRS) a je „svébytnou a samostatně definovanou součástí vládní politiky vůči rozvojovým a transformujícím se zemím, jakož i režimům nedemokratickým, ve kterých jsou – v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodně-právními závazky dotčených zemí – porušována lidská práva a základní svobody“.

Cílovými zeměmi transformační spolupráce jsou dle Koncepce východní sousedé Evropské unie (Bělorusko, Gruzie, Moldavsko, Ukrajina), dále země Balkánu (Bosna a Hercegovina a Srbsko), dále pak Irák, Kuba a Barma/Myanmar. První projekty transformační spolupráce byly realizovány v roce 2004.

2. ORGANIZACE TRANSFORMAČNÍ SPOLUPRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY

Transformační spolupráce v ČR patří do gesce a je koordinována MZV, které tak hraje klíčovou roli. Vzhledem k poskytování grantů má MZV silnou roli ve formování českého nevládního sektoru. Oddělení transformační spolupráce bylo ministerstvu zřízeno v červenci 2004, v roce 2007 jeho agenda přešla do dosavadního Odboru lidských práv, po sloučení nově nazvaného Odbor lidských práv a transformační politiky. Koncepce transformační spolupráce uvádí, že „MZV se hodlá podílet na přípravě nového

⁵⁹ Koncepce transformační spolupráce, Ministerstvo zahraničních věcí. Dostupné z WWW: <<http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=31910&ido=15700&idj=1&amb=1>> (12. ledna 2008)

⁶⁰ tamtéž

rámce, který by znamenal převedení této činnosti do pravomoci samostatné a na vládě přímo nezávislé instituce s cílem zapojit do transformační spolupráce kromě exekutivy např. též parlament a nevládní sektor (občanskou společnost, akademické kruhy, nezávislé osobnosti atd.)“, v praxi však zatím žádná aktivita v tomto směru (např. ve spojitosti s transformací systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR, potažmo vznikem České rozvojové agentury) nebyla zaznamenána.

Transformační spolupráce probíhá formou dvoustranných či mnohostranných akcí a projektů (jednorázové akce, jednoleté a víceleté projekty). Akce a projekty realizuje buď přímo MZV a zastupitelské úřady nebo česká partnerská instituce (nevládní organizace, univerzita apod.) formou projektu, částečně či zcela financovaného z prostředků transformační spolupráce. Projekty jsou vybírány v první řadě v každoročních výběrových řízeních. Tento model nutí české partnerské organizace a přijímající subjekty v cílových zemích (může jít o oficiálně i nelegálně působící organizace či iniciativy) ke vzájemné spolupráci a napomáhá rozvoji vzájemných kontaktů. Vztahy mezi MZV a nevládním sektorem jsou pružné a dle možností neformální.

Transformační spolupráce je v některých aspektech provázána s zahraniční rozvojovou spoluprací České republiky, mimo jiné vzhledem k tomu, že některé země jsou zároveň příjemci i transformační i rozvojové spolupráce, stejně tak některé nástroje ZRS (vládní stipendia) hrají důležitou roli i jako nástroj transformační spolupráce. (Prioritními zeměmi ZRS ČR v současnosti jsou: Angola, Zambie, Vietnam, Mongolsko, Jemen, Moldavsko, Bosna a Hercegovina, Srbsko, střednědobě prioritními zeměmi jsou Afghánistán a Irák.⁶¹) Otázkou je, nakolik je rozvojová a transformační spolupráce České republiky v současnosti koordinována a zda se dostatečně využívá možných synergií, výměny informací a zkušeností apod.

⁶¹ Plán zahraniční rozvojové spolupráce pro rok 2008 <www.rozvojestredisko.cz>

3. NEVLÁDNÍ SEKTOR A TRANSFORMAČNÍ SPOLUPRÁCE

Partnerem MZV ČR v poskytování transformační spolupráce jsou české nebo v ČR sídlící organizace různého typu: od „klasických lidskoprávních“ organizací až po univerzity a veřejné korporace. Nabídka podpory transformačních projektů ze strany MZV ČR vedla k tomu, že se „aktivistickými“ transformačními projekty začala zabývat i řada doposud spíše výzkumně zaměřených think-tanků. Problémem řady organizací působících v této oblasti zůstává závislost na omezené skupině dárců. K významné roli ČR v poskytování transformační pomoci přispívá i fakt, že Praha je sídlem řady mezinárodních/zahraničních organizací, spojených s touto problematikou (CEELI Institute, síť PASOS, ale i Rádio Svobodná Evropa), a působí zde i některé exilové organizace.

V současnosti neexistuje žádná společná platforma nevládních subjektů, působících v oblasti transformační pomoci, funguje pouze neformální koordinace mezi některými subjekty.

DOPORUČENÍ PRO ČESKÝ MODEL

- Založit platformu NGO působících v zahraničí v oblasti podpory lidských práv a demokracie, která by sloužila k výměně informací, výzkumu, koordinaci a evaluaci aktivit a umožnila společné vystupování vůči MZV, parlamentu, institucím EU a dalším (např. Visegrádský fond). V rámci platformy by mohly působit teritoriálně či tematicky vymezené pracovní skupiny, nemusela by být právnickou osobou.
- Nepřejímat praktiku uzavírání víceletých smluv o partnerství mezi MZV a jednotlivými NGO, která existuje v některých zemích, jelikož by to hrozilo uzavíráním systému a snižováním konkurenčního prostředí (netýká se konkrétních víceletých projektů).
- Založit radu NGO působících v zahraničí při MZV /ministři/, kde by byly zastoupeny hlavní/všechny NGO působící v zahraničí, která by se s ministrem scházela dvakrát ročně.
- Čtvrtletně pořádat porady na MZV se zástupci NGO působících v zahraničí na úrovni náměstka/politického ředitele za účasti ředitelů příslušných odborů (podobně společně se prezentovat i vůči Parlamentu).
- Zapojit NGO do zpracovávání vybraných koncepčních materiálů, aktivněji se podílet na jimi pořádaných seminářích a konferencích.
- Zahrnout setkání se zástupci NGO působících v zahraničí do curricula Diplomatické akademie včetně krátkodobé stáže v jedné/dvou těchto NGO.

- Během každoroční porady velvyslanců pořádat diskuse se zástupci NGO působících v zahraničí podle regionálního/tematického klíče.
- Posílit zájem a vzájemnou spolupráci zastupitelských úřadů a NGO z ČR a jejich místních partnerů v zemích působení (účast na akcích, výměna informací, vztahy s úřady a zastoupeními mezinárodních organizací, setkání na ZÚ apod.) – jakkoliv samozřejmě to vypadá, tak to v praxi samozřejmě není.
- Zahrnovat do programu oficiálních návštěv českých představitelů (výkonná i zákonodárna moc) v zemích, kde jsou realizovány projekty transformační spolupráce, setkání s jejich příjemci i realizátory.
- Zlepšit výměnu informací mezi MZV a nevládními organizacemi, např. zasílat NGO působícím v zahraničí vybrané zprávy (TIC) zastupitelských úřadů ze zemí působnosti.
- Vydávat každoročně materiál shrnující činnost českých NGO a MZV působících v zahraničí v oblasti podpory LP a demokracie (tiskem nebo elektronicky, je možno vyjít z přehledu na stránkách LPTP MZV).
- Posílit propagaci a informovanost české odborné i širší veřejnosti, médií, zastupitelských úřadů v ČR a dalších cílových skupin o české transformační pomoci a jejich projektech.
- Posílit informovanost o českých aktivitách na mezinárodní úrovni (včetně využití parlamentní diplomacie). Koncepce transformační spolupráce k tomu uvádí: „Transformační spolupráce tak může napomoci i formování identity České republiky, jejímu příznivému obrazu v zahraničí a získávání mezinárodní prestiže. Transformační spolupráce může systematictější zapojením české občanské společnosti přispívat také k posilování a uvědomování širšího společenského

konsensu o hlavních zásadách a principech zahraniční politiky České republiky.“

- Výše zmíněné body ohledně propagace české transformační spolupráce nabývají na důležitosti i vzhledem k nadcházejícímu předsednictví České republiky v EU.
- V českých podmínkách by bylo logické zachování oddělenosti transformační a rozvojové spolupráce na straně vládní i nevládní, otázkou je, zda neexistuje větší prostor pro spolupráci a synergie – prostor pro synergii rozvojové a transformační spolupráce existuje zejména v zemích, které jsou cílem obou typů pomoci (porady, koordinace, role ZÚ).

SEZNAM ZKRATEK

Danida	Danish Agency for International Development Assistance
DKK	Dánská koruna
DRC	Danish Refugee Council
ECMI	European Centre for Minority Issues
ENP	European Neighbour Policy
EU	Evropská unie
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
IDEA	Institute for Democratic Electoral Assistance
IDP(s)	Internally Displaced Person
NAB	Neighbourhood Programme dánského ministerstva zahraničních věcí
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NCDO	National Commission for International Cooperation and Sustainable Development
NGO	Non-Governmental Organization
NIMD	Netherlands Institute for Multiparty Democracy
MTEC	MATRA Training for European Cooperation
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OSCE)

OSN	Organizace spojených národů
PASOS	Policy Association for an Open Society
SEK	Švédská koruna
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
ZRS	zahraniční rozvojová spolupráce
ZÚ	Zastupitelský úřad

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

OSOBNÍ ROZHOVORY

Švédsko

Rozhovor s Torgny Holmgrenem (zástupce vrchního ředitele, vedoucí Odboru rozvojové politiky, Ministerstvo zahraničních věcí), 13. prosince 2007, Stockholm.

Rozhovor s Vidarem Helgesenem (generální tajemník, International IDEA), 12. prosince 2007, Stockholm.

Rozhovor s Magnusem Lindellem (vedoucí Odboru spolupráce s NGOs, humanitární pomoci a řešení konfliktů), 12. prosince 2007, Stockholm.

Rozhovor s Violou Furubjelke (generální tajemník, Olof Palme International Center), 13. prosince 2007, Stockholm.

Rozhovor s Marie Persson (vedoucí Oddělení perspektiv rozvoje, Forum Syd), 13. prosince 2007, Stockholm.

Rozhovor s Marie Månson (programový ředitel, Švédský helsinský výbor), 14. prosince 2007, Stockholm.

Nizozemí

Rozhovor s Bernardem G. Meijermanem (Vedoucí Programu Matra, Ministerstvo zahraničních věcí), 17. ledna 2008, Haag.

Rozhovor s Marianne Peters (Senior Policy Officer, Odbor pro jihovýchodní a východní Evorpu, Oddělení Program Matra), 17. ledna 2008, Haag.

Rozhovor s Robertem Petri (Vedoucí Oddělení občanské společnosti, Odbor sociálního a institucionálního rozvoje), 18. ledna 2008, Haag.

Rozhovor s Marieke van Doorn (Policy Officer mezinárodních vztahů, Netherlands Institute for Multiparty Democracy), 17. ledna 2008, Haag.

Rozhovor s Suzanne van der Velden (Knowledge Officer, Netherlands Institute for Multiparty Democracy), 17. ledna 2008, Haag.

Rozhovor s Josem Köstersem (vykonný ředitel, Nizozemský helsinský výbor), 18. ledna 2008, Haag.

Dánsko

Rozhovor s Larsem Anderskov (Policy Adviser Dánské asociace pro mezinárodní spolupráce), 29. listopadu 2007, Kodaň.

Rozhovor s Christianem Friis Bachem (programový ředitel Dan Church Aid), 29. listopadu 2007, Kodaň.

Rozhovor s Andreasem Kammem (generální tajemník dánské Rady uprchlíků), 29. listopadu, Kodaň.

Rozhovor s Lotte Mindedal (vedoucí Oddělení humanitární pomoci a spolupráce z NGO, dánské Ministerstvo zahraničních věcí), 30. listopadu 2007, Kodaň.

Rozhovor s Lisbeth Møller (programová ředitelka CARE Denmark), 30. listopadu 2007, Kodaň.

Rozhovor s Karin Nielsen (Ministerstvo zahraničních věcí), 31. listopadu 2007, Kodaň.

Rozhovor s Larsem Engberg-Pedersenem (výzkumný pracovník Danish Institute for International Studies), 31. listopadu 2007, Kodaň.

E-MAILOVÁ KORESPONDENCE

Petr Mareš

Ivana Klímová

Jens Stilhoff Sørensen

PRAMENY A LITERATURA

Švédsko

- Supporting Democracy – Highlighting the Political Dimension of International Development Cooperation. Speech by Gunilla Carlsson, Minister for International Development Cooperation, Ministry for Foreign Affairs, Stockholm, 28 May 2007. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/sb/d/7953/a/83076>> (16. listopad 2008).
- Speech at the Conference for Global Foreign and Security Policy Challenges and the European Union. Carl Bildt, Minister for Foreign Affairs, Stockholm, 8–9 November 2007. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/sb/d/7956/a/91887>> (16. listopad 2007).
- The new development cooperation policy, Budget Bill 2008, Ministry for Foreign Affairs, Sweden. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/09/23/99/9b36aee7.pdf>> (29. ledna 2008).
- The new development policy, Ministry for Foreign Affairs, Sweden. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/sb/d/9382/a/86595>> (21. ledna 2008).
- Guidelines: decisive factors for country focus. Memorandum, Department for Development Policy, Ministry of Foreign Affairs, Stockholm, 14 August 2007. Dostupné z WWW: <<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/08/66/21/3675dfcf.pdf>> (1. prosinec 2007).

- Statement of Government Policy in the Parliamentary Debate on Foreign Affairs, Stockholm, 14 February 2007. Dostupné z WWW: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/03/96/05/23e521a9.pdf> (1. prosinec 2007).
- Education, Democracy and Human Rights. Position paper. Education Division. Stockholm: Sida, 2005. Dostupné z WWW: www.sida.se/?d=118&a=2850&language=en_US (16. prosinec 2007)
- Sida's support to civil society. Policy in Development Cooperation. Sida, Stockholm, 16 May 2007. Dostupné z WWW: www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=248&a=5129&language=en_US (16. prosinec 2007)
- Criteria for the Selection of Frame Organizations. Sida, Stockholm, February 2005. Dostupné z WWW: www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=118&a=3424&language=en_US&searchWords=criteria (18. prosinec 2007)
- Guidelines for Grants from the Appropriation for Non-Governmental Organizations, Sida, Stockholm, July 2007. Dostupné z WWW: www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=118&a=30610&searchWords=anvisningar&language=en_US (16. prosinec 2007)
- GUNNARSSON, Maria: *Civil Society Support Models*. Stockholm: Sida, 2006. Dostupné z WWW: www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=775&a=22647&language=en_US (10. leden 2008)
- Our Work 2006. Swedish Helsinki Committee Annual Report. Dostupné z WWW: <http://www.shc.se/en/3/60/?tpl=53> (10. leden 2008)

Dánsko

- Strategic framework for the Neighbourhood Programme 2008–2012, Ministry of Foreign Affairs, Denmark. Dostupné z WWW: <http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishDevelopmentPolicyCountries/TheNeighbourhoodProgramme> (22. listopad 2007)
- Strategic framework for the Neighbourhood Programme 2004–2007, Ministry of Foreign Affairs, Denmark. Dostupné z WWW:

- <<http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishDevelopmentPolicyCountries/TheNeighbourhoodProgramme>> (22. listopad 2007)
- Programme Document: Civil Society Development Programme Belarus, 2006 – 2007, The Neighbourhood Programme, Ministry of Foreign Affairs, Denmark, May 2006. Dostupné z WWW:
<<http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishDevelopmentPolicyCountries/TheNeighbourhoodProgramme/Programmes/CivilSocietyProgrammeBelarus>> (5. prosinec 2007)
 - Programme Document: Civil Society Development Programme Ukraine, 2006 – 2007, The Neighbourhood Programme, Ministry of Foreign Affairs, Denmark, February 2006. Dostupné z WWW:
<<http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishDevelopmentPolicyCountries/TheNeighbourhoodProgramme/Programmes/CivilSocietyProgrammeUkraine>> (5. prosinec 2007)
 - Programme Document: Programme Against Human Trafficking in Eastern and South Eastern Europe, 2005-2008, The Neighbourhood Programme, Ministry of Foreign Affairs, Denmark, November 2005. Dostupné z WWW:
<<http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishDevelopmentPolicyCountries/TheNeighbourhoodProgramme/Programmes/ProgrammeAgainstHumanTrafficking>> (12. prosinec 2007)
 - The Neighbourhood Programme: Denmark's Caucasus Programme 2005 – 2007, Interventions by the European Centre for Minority Issues, June 2006 – End 2007, Ministry of Foreign Affairs, Denmark. Dostupné z WWW:
<<http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishDevelopmentPolicyCountries/TheNeighbourhoodProgramme/Programmes/CaucasusProgramme>> (2. leden 2008)
 - The Neighbourhood Programme: Denmark's Caucasus Programme 2005 – 2007, Interventions by the European Centre for Minority Issues, June 2006 – End 2007, Ministry of Foreign Affairs, Denmark, May 2006. Dostupné z WWW:
<<http://www.um.dk/en/menu/DevelopmentPolicy/DanishDevelopmentPolicyCountries/TheNeighbourhoodProgramme/Programmes/CaucasusProgramme>> (2. leden 2008)
 - A Changing World, The Government's Vision for New Priorities in Denmark's Foreign Policy, Ministry of Foreign Affairs, Denmark, June 2003. Dostupné z WWW: <www.um.dk> (15. leden 2008)

- Strategy for Danish Support to Civil Society in Developing Countries - including Cooperation with the Danish NGOs, Ministry of Foreign Affairs, Denmark. Dostupné z WWW: <http://www.una.dk/ffd/Godk_Nord_Regeringer/Strategy_for_Danish_Support.htm> (15. leden 2008)
- OJALA, Outi: *The NGO Legislation in the Countries in the Baltic Sea Region*. Norden, 2004. Dostupné z WWW: <http://www.norden.org/nr/moten/sk/NGO_legislation_report.pdf> (16-01-2008)

Nizozemsko

- Democracy and Development: Thinking Forward. Speech by Bert Koenders, Minister for Development Cooperation, Ministry for Foreign Affairs, The Hague, 14 September 2007. Dostupné z WWW: <www.minbuza.nl/en/news/speeches_and_articles,2007/09/Democracy-and-Development.html> (4. leden 2008).
- Homogeneous Budget for International Cooperation. Ministry of Foreign Affairs, The Netherlands. Dostupné z WWW: <http://www.minbuza.nl/en/ministry,policy_and_budget/homogeneous_budget_for_international_cooperation_xhgisx.html> (10. leden 2008)
- Annual Report 2006, Netherlands Institute for Multiparty Democracy. The Hague, 2006. Dostupné z WWW: <http://www.nimd.org/upload/publications/nimd_annualreport_2006_lr.pdf> (10. leden 2008)

Polsko

- Zarządzenie nr. 9 Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie powołania Rady do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi przy Ministrze Spraw Zagranicznych, 19 listopada 2002. Dostupné z WWW: <www.zagranica.ngo.pl/x/29348?print_doc_id=16639> (4. listopadu 2007)

- Non-paper with Polish proposals concerning policy towards new Eastern neighbours after EU enlargement. Dostupné z WWW: <<http://www.mfa.gov.pl/Non-paper,with,Polish,proposals,concerning,policy,towards,the,new,Eastern,neighbours,after,EU,enlargement,2041.html>> (24. listopadu 2007)
- Fundacja im. S. Batorego- Wystąpienie wprowadzające ministra SZ RP Włodzimierza Cimoszewicza Warszawa, 30 czerwca 2003r. Dostupné z WWW: <<http://www.msz.gov.pl/30,czerwca,2003r.,-,Fundacja,im.,S.,Batorego,Wystapienie,wprowadzajace,ministra,SZ,RP,Wlodzimierza,Cimoszewicza,1367.html>> (24. listopadu 2007)
- Polska współpraca na rzecz rozwoju. Raport roczny 2006. Ministerstwo spraw zagranicznych, Departament pomocy rozwojowej. Dostupné z WWW: <http://www.polskapomoc.gov.pl/files/dokumenty_publicacje/Raport%20polska%20pomoc%202006.pdf> (17. listopadu 2007)
- CZUBEK, Grażyna: Partnerstwo dla polityki zagranicznej. Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego – Grupa polskich organizacji pozarządowych pracujących poza granicami kraju, Warszawa, 2002

Česká republika

- Koncepce transformační spolupráce. Ministerstvo zahraničních věcí, Česká Republika. Dostupné z WWW: <<http://www.mzv.cz/www/mzv/default.asp?id=31910&ido=15700&idj=1&amb=1>> (12. leden 2008)
- Středoevropské think-tanky a podpora demokracie v zahraničí, sborník textů. Praha: Americké centrum, 2007.
- MAREŠ, Petr (et al.): *Zahraniční pomoc v Česku a Československu po listopadu 1989: cíle, formy a výsledky*. Výstup z výzkumného projektu pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2006. Dostupné z WWW: <http://www.amo.cz/cz/vyzkumne_centrum/publikace/index.php?ID=&IDp=272&tema=studie> (12. leden 2008)

- Plán zahraniční rozvojové spolupráce pro rok 2008. Dostupné z WWW: <<http://www.rozvojestredisko.cz/aktualne.php>> (20. leden 2008)

Další

- BURNELL, Peter (ed.): *Democracy Assistance: International Co-operation for Democratization*, London: Frank Cass, 2000
- DUBEN, Rostislav: *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*, Praha: Codex Bohemia, 1996.
- Marieke van Doorn, Roel von Meijenfildt (eds.): *Democracy: Europe's Core Value*. Delft: Eburon Academic Publishers, 2007.

Internetové stránky

České fórum pro rozvojovou spolupráci <www.fors.cz>

Directory of Development Organizations <www.devdir.org>

Dutch Ministry of Foreign Affairs <www.minbuza.nl/en/home>

Forum Syd <www.forumsyd.org>

Hivos <www.hivos.nl>

Ministry of Foreign Affairs of Denmark <www.um.dk>

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland <www.mfa.gov.pl>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky <www.mzv.cz>

National Committee for International Cooperation and Sustainable Development <www.ncdo.nl>

Netherlands Helsinki Committee <www.nhc.nl>

Netherlands Institute for Multiparty Democracy <www.nimd.nl>

Institute for Democracy and Electoral Assistance <www.idea.int>

Oxfam Novib <www.oxfamnovib.nl>

PalmeCenter <www.palmecenter.se>

Polska pomoc <www.polskapomoc.gov.pl>

Rozvojové středisko ÚMV <www.rozvojovestredisko.cz>

Swedish Helsinki Committee <www.shc.se/en/3/>

Swedish International Development Cooperation Agency <www.sida.se>

The Government and the Government Offices of Sweden <www.sweden.gov.se>

The Swedish Government's Human Rights Website <www.manskligarattigheter.gov.se>

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA I. – STATUT GRUPY ZAGRANICA

STATUTE

The „Zagranica” Group – Association of Organisations

Preamble

Being certain about the significance of international solidarity, we would like Poland and Polish non-governmental organisations to get involved in international co-operation in order to support: democracy, civil liberties and citizen's responsibility for the state. We would like them to provide humanitarian and developmental aid and overcome the barriers between nations. In order to continue joint activity in these fields, the representatives of Polish non-governmental organisations operating outside the borders of the country establish the “Zagranica” Group.

We share a strong conviction about the necessity for respect and partnership towards organizations and people with whom we co-operate in other countries. We respect cultural differences and among main characteristics of our actions are tolerance and openness towards the people belonging to different cultures, traditions and religions. Assuming developing the idea of democracy, disseminating developmental education, human rights protection and fighting poverty as high-level goals of our activities, we are convinced that realisation of these goals can be only possible in a civil society.

We want to establish international cooperation based on professional standards. Supporting the development of our partners abroad, preventing marginalisation of different society groups, including efforts to eradicate the unequal treatment of genders, disseminating developmental education and increasing the civil society awareness concerning the necessity of providing aid to those in need are the essential elements of our activities. Our methods of gaining funds are reliable and we aim for achieving long-lasting effect of our activities. We do not provide support for those who violate human rights, call for using or use violence themselves.

The “Zagranica” Group - Association of Organisations comprises of equal and independent non-governmental organisations which operate independently, but are willing to co-operate in order to achieve the goals of the Group.

Chapter I

Name, region of activity, location

Article 1

Association of Organisations under the name of the “Zagranica” Group, called the “**Group**” in due course, is a self-governing, voluntary and permanent association functioning on the basis of the articles of its statute.

The head office of the Group is located in Warsaw.

Article 2

The Group is allowed to formally use the translation of its name.

The name “Zagranica” Group and its graphic logo differentiates Association of Organisations from other associations, organisations and institutions. All the members and bodies within the Group protect the name “Zagranica” Group and its logo with all necessary legal actions.

Article 3

The Group operates in the Republic of Poland and outside its borders.

The Group may be a member of domestic and international organisations whose goals are similar to those of the „Zagranica” Group.

Chapter II

Regulations, goals and measures of action

Article 4

The Group bases its activity upon the activity and work of its member organisations.

The Group recognises the idea of equality and independence of its member organisations.

Group's activities are governed by the "rule of helpfulness", which means that the Group supports its member organisations, not replacing their own activity. The Group is prohibited from any actions that would result in competing with or weakening its member organisations.

The Group does not get involved in political election campaigns for public offices.

The Group is allowed to have its own opinion as far as the public matters are concerned.

Article 5

The Group's activity is oriented towards achieving its statutory goals

The Group is prohibited from any kind of economic activity.

Membership in Group's bodies is of voluntary character.

The Group is allowed to employ Staff.

The Group is allowed to engage in statutory activity which is free of charge and of public benefit.

Article 6

The Group's main goals are:

supporting the exchange of information and experiences between Polish non-governmental organisations working abroad as well as and introducing common standards for their work;

fostering co-operation between Polish non-governmental organisations and other public sectors (especially with the Ministry of Foreign Affairs);

assessment of Polish foreign policy toward countries in which Polish non-governmental organisation are engaged as well as on Poland's policy of granting development and humanitarian aid by Poland, the EU and other countries;

facilitating contacts between Polish non-governmental organisations and their potential partners abroad;

sensitising Polish public opinion to the issues of international aid and forming the solidarity approach towards other nations;

establishing contacts and co-operation with similar groups of non-governmental organisations in other countries, including the European Platform of Non-governmental Organisations engaged in developmental aid, as well as with the institutions of the European Union,

disseminating information concerning the activities of Polish non-governmental organisations engaged in the activities outside the borders of the country,

supporting organisations enumerated in Article 8 Point 1 in technical, training and informational issues;

research and publishing activity oriented towards achieving goals mentioned in Points 1-8 of this Article.

Article 7

The Group pursues and achieves its goals by:

organising consultations, meetings, seminars, conferences, training courses and workshops;

publishing brochures, treatises and other publications;

administering and developing the website of the Group;

developing co-operation with other non-governmental organisations and public administrative bodies;

co-operation with natural and legal persons whose goals are similar to the goals of the “Zagranica” Group

co-operation and participation in European and international agreements of non-governmental organisations and other institutions operating in the fields consistent with the statutory goals of the “Zagranica” Group;

supporting Group members’ activities which are oriented towards exchange of information and experiences and initiating co-operation with foreign partners.

Chapter III

Members

Article 8

A member of the Group could be any association or an association established on the strength of the bill, foundation, a natural or legal person engaged in non-profit activity, with the restriction of Point 8 of this Article. Member's activity is to be in accordance with the regulations of: the relation between State and churches and religious associations and guarantee the liberty of conscience and religion.

A member organisation of the Group must have a permanent delegation established in Poland.

The following institutions are prohibited from being a member of the Group: political parties, public administration institutions, employers associations and foundations, whose main fundor is the Ministry of the Treasury.

A member of the Group is represented by an authorized natural person. This person can be a representative of only one member of the Group.

Each member of the Group is entitled to substitute on any date its representative for the General Meeting. The Group is to be informed about the substitution.

Article 9

Group members are divided into:

regular members

associated members

supporting members

A regular member status could be granted to an organisation which, for at least one year, has actively participated as an associated member in the work of the Group.

A regular member status is granted during the General Meeting by an absolute majority of votes with at half of members present at the meeting; upon the written proposal of the candidate supported by two regular members.

An associated member could be an organisation which:

binds itself to abide by the Group's statute and recognises the values mentioned in the Preamble of the Group's Statute.

has organized projects concerning international co-operation for at least one year

A supporting member status could be granted to any Polish or international natural person who supports goals and tasks and declares a certain financial support for the Group.

Associated and supporting members are admitted by the Executive Committee upon the proposal of the candidate approved by two members of the Group.

Article 10

All Group members are entitled to:

participate in Group's activities, including taking part in the General Meeting and benefit from recommendation and support of the Group in all organisational activities for the sake of common weal.

use the name „Zagranica” Group and use Group's logo;

Moreover, Group members are entitled to:

participate in the General Meeting with a right to vote;

passive and active right to vote for all the bodies within the Group.

Enjoyment of rights of the regular member described in Article 10 Point 2 is conditioned by regular paying of membership fees.

Article 11

All Group members are obliged to:

participate in Group's activities;

abide by the Group's statutory regulations;

share all the operational and financial annual reports with all concerned parties.

Regular members are obliged to make regular payments of membership fees.

Associated members are obliged to make regular payments of membership fees in the amount of ½ of fees of the regular members.

Article 12

Membership expires:

upon dissolution of a member organisation;

a member organisation is removed from the list of members upon the proposal providing successful completion of all the duties towards the Group and its bodies.

In the case of acting to the detriment of the Association or blatant and persistent violating the Statutory regulations, the resolution to remove an organisation from the list of members is resolved by the General Meeting of Group Members by a qualified majority of two-thirds of votes upon the proposal of the Executive Committee, the Revisory Committee or at least 3 regular members.

Chapter IV

Group's Bodies

Article 13

Group's Bodies are:

the General Meeting of Group Members;

the Executive Committee – the Board, in accordance with the Law of Associations;

The Revisory Committee.

Article 14

The General Meeting of Group Members is the supreme body within the Group.

Among the participants of the General Meeting are: regular members with a right to vote and associated and supporting members without right to vote

Within the competences of the General Meeting are all the issues which are not defined by the Statute as belonging to other bodies of the Group. These issues are:

admitting new regular members;

appointing and dismissing members of the Executive Committee and members of the Revisory Committee, also in the case of diminishing the number of their members below the number determined in the Statute.

adopting resolutions concerning courses of action of the Group and plans of action of the Executive Committee;

establishing and dissolving permanent or temporary committees and working groups comprised of the Group members and other people co-operating with the Group;

resolving membership fees;

granting a vote of acceptance for the retiring Executive Committee, upon the proposal of the Revisory Committee;

taking decisions concerning joining domestic and international federations by a majority of two-thirds of votes;

resolving the amendments to the Group's Statute;

resolving the resolution concerning the Group's dissolution.

An ordinary General Meeting of Group Members is summoned by the Executive Committee at least once during a calendar year.

An Extraordinary General Meeting of Group Members could be summoned any time upon the proposal of the Executive Committee, the Revisory Committee or 5 regular members. An Extraordinary General Meeting of Group Members is summoned during one month since tabling such motion. An Extraordinary General Meeting of Group Members is allowed to discuss only these issues that have been included into the agenda of the meeting.

The Executive Committee is obliged to inform members about the planned date, place and agenda of the General Meeting at least 14 days before the date of the Meeting.

Reaching quorum at the General Meeting is conditioned by the presence of at least half of the regular members. If the General Meeting cannot be held on the appointed date due to the lack of quorum presence, the Executive Committee appoints a new date of the meeting with the same agenda. In this case the Executive Committee is obliged to inform all Group members about the planned date at least 1 month before the date of the meeting. The resolutions which are adopted during the additional meeting are legally valid irrespectively of the number of Group members participating in the meeting.

The Chairman of the General Meeting is appointed from among the participants of the General Meeting, who represent regular members of the Group. Resolutions and minutes of the Meeting are signed by the Chairman of the General Meeting.

Article 15

The Executive Committee is the executive body of the Group.

The Executive Committee comprises of 5 to 7 members, elected at the General Meeting from among persons authorised to act on behalf of the regular members of the Group, in accordance with the rules of representation.

During its first assembly the Executive Committee distributes the duties among its members, including appointing the President of the Executive Committee.

The Executive Committee executes the resolutions of the General Meeting, under the supervision of The Revisory Committee, in accordance with the Statutory regulations. The Executive Committee is responsible for planning and organising the activity of the Group in accordance with the action plan adopted by the resolution of the General Meeting.

Within competences of the Executive Committee fall:

working out an annual budget;

presentation of the Group's operational reports and financial reports for the previous year;

supervising the work of committees and workgroups;

representing the Group in external relations;

preparing Group's standpoints and opinions after consultations with members of the Group;

managing and controlling Group's finances and supervision of the assets of the Group;

admitting associated members;

Putting forward a proposal of convening the General Meeting and putting forward a proposal of convening the Extraordinary General Meeting.

Meetings of the Executive Committee are summoned at least twice in two months. The meeting is summoned and chaired by the President of the Executive Committee or any other member of the Executive Committee authorized by the President of the Executive Committee.

A representative of the Revisory Committee, persons engaged in workgroups and other invited persons are allowed to participate in the meetings of the Executive Committee.

Article 16

The Revisory Committee is a body for internal control, separated from and not subordinated to the Executive Committee in the field of supervision and internal control.

The Revisory Committee comprises of 3 members appointed by the General Meeting from among persons authorised to act on behalf of the regular members of the Group in accordance with the rules of representation.

A Revisory Committee member:

is prohibited from being also a member of the Executive Committee, or be related to them by consanguinity or officially subordinated by employment relations,

is prohibited from being under sentence for deliberate crime.

At the first meeting members of the Revisory Committee appoint, among its members, the President of the Revisory Committee.

The Revisory Committee meetings are summoned by the President of the Revisory Committee by his own initiative or upon the proposal of the Executive Committee or three regular members.

Within competences of the Revisory Committee fall:

current control of Group's work,

putting forward a proposal of convening the Extraordinary General Meeting,

presenting its operational report during the last General Meeting in each term of office, which is accompanied by putting forward a proposal for the vote of acceptance for the retiring Executive Committee.

Article 17

Term of office of all Group's bodies lasts 3 years, excluding first term of office which lasts 1 year.

Membership in the bodies mentioned in Article 13 Points 1 b,c expires before the maturity of the term of office in the case of:

revoking individual authorisation to represent a Group's member in the Group's bodies,

dissolution of a member organisation,

cancellation of the regular member status,

death,

losing capability to legal actions,

resignation of a member from membership of Group's body,

dismissal of a member from membership of Group's body by means of the resolution resolved during the General Meeting, in accordance with Article 14 Point 3b

Providing there is no violation of statutory regulations, Group bodies' decisions are taken during a public vote, by a relative majority and with more than half of entitled to vote present.

Elections to Group's bodies are carried out by means of secret vote with the unlimited number of candidates.

A secret vote is ordered upon the proposal at least 10% of participants of the meeting entitled to the lawful vote.

Article 18

There is no salary for participation in the work of Group's bodies, however the justified costs of business travels could be refunded.

Article 19

Declaration of will on behalf of the Group is made, by the terms of joint representation, two members of the Executive Committee or one member of the Executive Committee assisted by a plenipotentiary.

Declaration of will on behalf of the Group in the field of an ordinary management could be made by one member of the Executive Committee assisted by a plenipotentiary.

Chapter V **Group's Assets**

Article 20

Group's assets are accumulated by membership fees, donations, inheritances, endowments, grants of legal and natural persons, profits from possessed capital and other sources permitted by law and not excluded by the statutory regulations.

The Group is a non-profit organisation.

The Group is prohibited from:

opening credit lines or securing credits by Group's assets,

transferring Group's assets for the benefit of members, bodies' members or employees and their relatives on terms other than those concerning third parties; especially if the transfer is free of charge or on preferential terms,

using Group's assets for the benefit of members, bodies' members or employees and their relatives on terms other than those concerning third parties; unless this use is directly related to the statutory goal of the Group,

purchasing goods or services from entities associated with members of the Group, bodies' members or employees and their relatives on less profitable terms than from third parties.

Article 21

A membership fee is paid in advance on March 31 every year into a bank account of the Group.

A membership fee amount is determined in a resolution of the General Meeting of Group Members. Notification for the Members concerning the amount of membership fees for the next year should be sent not later than September 30 of the year preceding payment.

A member of the Group admitted during the calendar year is obliged to pay the membership fee within 60 days since the date of achieving the status of the member of the Group.

A membership fee is not refunded.

Article 22

The Executive Committee assures a reliable bookkeeping in accordance with accountancy and reporting regulations.

Within 90 days since the end of the calendar year, the Executive Committee prepares a financial report and presents it to the Revisory Committee, which could report comments to the Executive Committee or demand supplementation of the report within 30 days since receiving the report.

On a date appointed by the General Meeting, the Executive Committee presents a financial report, prepared in accordance with the above statutory regulations and accompanied by the opinion of the Revisory Committee, for acceptance during the General Meeting of Group Members.

Each regular member of the Group is entitled to hire, at its own expense, necessary representatives, e.g. internal or external auditors, in order to examine, copy and control all the books, documents and bank accounts of the Group within a reasonable period of time.

Chapter VI

Changes of the Statute and dissolution of the Group

Article 23

Resolutions concerning changes of the Statute or dissolution of the Group are resolved during the General Meeting of Group Members by a qualified majority of two-thirds of votes with at least two-thirds of regular members present at the meeting, with the restriction of Article 14 Point 7.

A date of dissolution and liquidators are defined in the resolution concerning the dissolution of the Group.

The property and assets remaining after the liquidation are allocated to socially useful purposes similar to the goals of the Group which are determined during the General Meeting concerning Group's dissolution.

Chapter VII

Final regulations

Article 24

Founder members of the Group receive the status of regular members on registering the Group in KRS.

Organizations admitted to the Group as associated members before the General Assembly adding point 3 to the Article 11 of the Statute are not obliged to pay the membership fees in 2005.

PŘÍLOHA II. ČLENOVÉ GRUPY ZAGRANICA⁶²

Skupina má v současnosti 49 členských organizací ve třech kategoriích: řádní členové (24), přidružení (21), podpůrní (4).

African Missions Association, Charity & Volunteering Centre "SOLIDARNI"

Angelus Silesius House

ARTOS Christian Culture Foundation

Association of Economic Consultants Pro-Akademia

Association of Educators

Borussia Cultural Community Association

Caritas Poland

CASE – Center for Social and Economic Research Foundation

Casimir Pulaski Foundation

⁶² http://www.zagranica.org.pl/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=9&Itemid=117

Center of International Relations

Civil Society Development Foundation

College of Eastern Europe

Democratic Society EAST Foundation

East European Democratic Center

Education for Democracy Foundation

Educational Society of Malopolska

European Meeting Centre – Nowy Staw Foundation

Foundation Center for Citizenship Education

Foundation for Helping Children "Scream"

Foundation for Lubelskie Development

Foundation in Support of Local Democracy

Gdańsk Foundation for Education

Happy Childhood Foundation

Helsinki Foundation for Human Rights

Institute for Strategic Studies

Institute of Public Affairs

International Initiatives Bureau

Krzyżowa Foundation for Mutual Understanding in Europe

Lech Walesa Institute Foundation

Network of East-West Women (NEWW)

One World Association

Partners Poland Foundation

Pedro Arrupe Leaders and Tutors Training Centre

Polish Forum of Young Diplomats

Polish Green Network

Polish Humanitarian Organisation

Polish Medical Mission

Polish Robert Schuman Foundation

Polish-American Freedom Foundation

Polish-Czech-Slovak Solidarity Foundation

Polish-Ukrainian Cooperation Foundation PAUCI

Salesian Missionary Voluntary Service - YOUTH FOR THE WORLD

School for Leaders Association

Semper Polonia Foundation

Simba Friends Foundation

St. Maximilian M. Kolbe's House for Reconciliation and Meeting

Stefan Batory Foundation

Villa Decius Association

Wspólnota Polska Association

PŘÍLOHA III. NEZISKOVÉ ORGANIZACE IMPLEMENTUJÍCÍ PROGRAMY V RÁMCI SOUSEDSKÉHO PROGRAMU DÁNSKÉHO MINISTERSTVA ZAHRANIČÍ

BHRN	Balkan Human Rights Network	http://balkan-rights.net
CPTW	Centre for Prevention of Trafficking in Women	
DIR	Danish Institute for Human Rights	http://www.humanrights.dk
Danish Red Cross	Danish Red Cross	http://www.redcross.dk
DRC	Danish Refugee Council	http://www.flygtning.dk
DSU	Social Democratic Youth of Denmark	http://www.dsu.net
ECMI	European Centre for Minority Issues	http://www.ecmi.de
La Strada	La Strada	http://www.lastradainternational.org
IMS	International Media Support	http://www.i-m-s.dk
IOM	International Organization for Migration	http://iom.fi
SILBA	Support Initiative for Liberty and Democracy in the Baltic Area	http://www.silba.dk
SEERAN	South East European Refugee Assistance Network	http://www.see-ran.org
SEENAPB	South East European Network of Associations of Private Broadcasters	http://www.seenapb.org
SEEYN	South East European Youth Network	http://www.seeyn.org

PŘÍLOHA IV. KATALOG SUBJEKTŮ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI V ČR

Katalog je dostupný z WWW:

<http://www.amo.cz/soubory/Vyzkumne_centrum/priloha_iv_katalog_organizaci.xls>

ŘEŠITELSKÝ TÝM

Mgr. Olga Smirnova, MA

- absolventka magisterského studia na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy, obor občanský sektor (téma diplomové práce: Volební monitoring jako součást západní pomoci Ukrajině) a Högskolan Dalarna, Fallun, Švédsko, obor European Political Sociology (téma diplomové práce: Analytical Explanation of the Orange Revolution)
- spolupracovala s Multikulturním centrem Praha, společností člověk v tísní a Nadací rozvoje občanské společnosti
- od února 2007 pracuje na částečný úvazek jako koordinátorka sdružení Občanské Bělorusko
- vedoucí řešitelského týmu

Mgr. Luboš Veselý

- doktorand Fakulty sociálních věd UK, obor moderní dějiny
- absolvent magisterského studia Institutu mezinárodních studií FSV UK, obor ruská a východoevropská studia
- člen Východoevropského programu Výzkumného centra AMO
- 2000 – 2002 odborný pracovník zahraničního oddělení politického odboru Kanceláře prezidenta republiky se specializací na země střední a východní Evropy a mezinárodní organizace
- zaměstnanec Centra pro demokracii a lidská práva Spol. při ČT Člověk v tísní se specializací na projekty v Bělorusku a zemích SNS
- autor článků věnovaných Bělorusku a Ukrajině v časopise Mezinárodní politika a serveru diplomacie.info
- řešitel vědeckého projektu MZV „Analýza dalšího vývoje kubánské společnosti s důrazem na srovnání kubánských podmínek se středoevropskými transformačními procesy“ (2004-2005), spoluřešitel vědeckých projektů MZV „Možnosti zapojení zemí V4 do projektů směřujících k prevenci migrace obyvatel zemí východní a jihovýchodní Evropy“ (2003-2004) a “Běloruský exil v demokratickém Československu a České republice” (2005)

Jan Lipavský

- člen Východoevropského programu Výzkumného centra AMO (2004 – současnost)
- student bakalářského studia, obor mezinárodní teritoriální studia – 3.ročník, Fakulta sociálních věd UK
- student Prague Security Studies Institute (2005)
- publikace pro www.visegrad.info
- zaměstnanec konzultantské společnosti McKinsey & Company, pozice Team Assistant (2005 – 2006)

Mgr. Zdenka Vágnerová

- postgraduální studium na FSV UK (2006 – současnost)
- studium na Univerzitě Družby národů v Moskvě, RF (1997 – 1999)
- členka redakční rady Časopisu „Russkii vopros“ (2005 – současnost)
- členka Východoevropského programu Výzkumného centra AMO

PhDr. Jan Marian

- konzultant Pražského institutu bezpečnostních studií (PSSI).
- absolvent Fakulty sociálních věd UK, obor ruská a východoevropská studia, studijní pobyty ve Velké Británii a Ruské federaci.
- člen Správní rady Asociace pro mezinárodní otázky, v minulosti působil jako místopředseda AMO či vedoucí Východoevropského programu Výzkumného centra.

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) je nevládní organizace založená za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám a již více než desetileté historii je AMO vnímána jako přední nezávislý zahraničněpolitický think-tank v České republice.

K dosažení svých cílů Asociace:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

VÝZKUMNÉ CENTRUM

Výzkumné centrum Asociace pro mezinárodní otázky bylo založeno v říjnu 2003 jako jeden z hlavních pilířů činnosti Asociace zaměřený na výzkum, analýzu a popularizaci výzkumu v oblasti mezinárodních vztahů a zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky.

Náplní činnosti Centra je přispívat k identifikaci a analýze problémů důležitých pro zahraniční politiku České republiky a její postavení v současném světě. Centrum poskytuje nezávislé analýzy, vytváří prostor pro odbornou i veřejnou diskusi o problémech mezinárodní politiky a navrhuje jejich možná řešení. Činnost Centra lze rozdělit do dvou základních, vzájemně provázaných oblastí: výzkumu a expertní analýzy na straně jedné a prostředkování politického a odborného dialogu na straně druhé.